

ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ κ. ΝΟΜΑΡΧΗ ΓΙΑ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Η ευχή που είχαμε εκφράσει στο άρθρο του Ιουλίου πραγματοποιήθηκε. Νομάρχης Ιωαννίνων τοποθετήθηκε ξανά ο κ. Β. Μπρακατσούλας, που αμέσως άρχισε τις περιοδίες του αρχίζοντας από το Ζαγόρι.

Ο αξένους Νομάρχης μας κατά την επίσκεψή του ασφαλώς θα διαπίστωσε την υποθαλασμένη κατάσταση χωριών μας και ότι κατά τη νέα θητεία του θα ιδείξει αμέριστο ενδιαφέρον για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της περιοχής μας.

Όπως γράψαμε κατ'επακόλουθο, βασική αιτία παραμένει η μη εκπροσώπηση της περιοχής Ζαγορίου στο Νομαρχιακό Συμβούλιο ιδ'αντίθεση με άλλες περιοχές του Νομού, αν και υστερούν σε δυνατότητες απέναντι του Ζαγορίου.

Οι Ζαγορίσιοι δικαιολογημένα παραπονούνται για τη μεταχείριση της ιδιαίτερης πατρίδας τους, από το Κέντρο και τη Νομαρχία όταν το Ζαγόρι κυρήσεται παραδοσιακά διατηρητέο με σοβαρότατες οικονομικές συνέπειες στους κατοίκους χωρίς αντιπαροχή, χωρίς το κράτος να προχωρεί στην αξιοποίηση του παραδοσιακού αυτού πλούτου, όταν τεράστια έκταση χαρακτηρίζεται «δρυμός» και το Υπουργείο Γεωργίας δεν διαθέτει σχεδόν κανένα σοβαρό χρηματικό ποσό για μια ολόκληρη 14ετία αρκούμενο στις απαγορεύσεις.

Με την ελπίδα ότι η νέα θητεία του κ. Νομάρχης μας θα είναι η απαρχή κάποιας ανάπτυξης ο διευθυντής μας του υπέβαλε μερικές ερωτήσεις στις οποίες πρόθυμα απάντησε:

★
ΕΡΩΤΗΣΗ: Κύριε Νομάρχη, η ενναρξη της δεύτερης θητείας στο Νομό μας άρχισε με την επίσκεψή σας στα Ζαγοριώρια. Η επίσκεψή σας είχε συγκεκριμένο ενδιαφέρον ή ανάγεται στις επισκέψεις στα χωριά του Νομού που μερικά επισκέπτεστε για πρώτη φορά;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η επίσκεψή μου στα Ζαγοριώρια μετὰ την επαναπο-
θέτησή μου ως Νομάρχη πραγματοποιήθηκε ίσως πλαισία των γενικών επισκέψεών μου σ' όλα τα χωριά του Νομού για να γνωρίσω από κοντά την ύπαιθρο, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι, να προσεγγίσω γενικά τους λαοφύλους του Νομού. Και ήταν επιβεβλημένο να γίνει πούτο τώρα το καλοκαίρι που τα χωριά αυτά έχουν περισσότερους κατοίκους. Τις επισκέψεις αυτές άλλωστε, είναι πρακτική μου, θα τις πραγματοποιώ και στο μέλλον με τη μία ή την άλλη μορφή γιατί θεωρώ ότι ο Νομάρχης πρέπει να έχει άμεση αποτίμηση και άποψη του χώρου που καλείται να ισακίσει στα καθήκοντά του.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Το Ζαγόρι αποτελεί προνομίχο περιοχή. Απόδειξη ότι έχει συμπεριληφθεί κατ'επακόλουθο σε αναπτυξιακά προγράμματα, έχει χαρακτηριστεί χώρος «εξόχου φυσικού κάλλους» και παραδοσιακά διατηρητέος, έχει τεθεί παλαιότερα σε πρώτος στόχος τουριστικής ανάπτυξης, έχουν γίνει πολλές μελέτες οικονομικής ανάπτυξης και προβάλλεται ίσως όσο καμιά άλλη περιοχή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, παρά ταύτα έργα υποδομής σχεδόν δεν πραγματοποιήθηκαν.

Μπορείτε να μας πείτε, αν το Ζαγόρι έχει συμπεριληφθεί σε κάποιο πρόγραμμα αξιοποίησης των πλουτοπαραγωγικών του πηγών ή μέρος αυτών; Εκτός του προγράμματος Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων της Ε.Ο.Κ.;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δύο είναι τα προγράμματα γενικότερης σημασίας που αναφέρονται πρόσφατα στο Ζαγόρι. Το πρώτο είναι της πολυδύναμης ανάπτυξης του και το δεύτερο της αξιοποίησης των βασικότερων της Τύμφης.

Και τα δύο είναι της τάξης συνολικά των πέντε δις δραχ., βρίσκονται σε εξέλιξη από την άποψη της παραγωγής τους μέσα στα πλαίσια των ΜΟΠ, δίχως όμως να είμαι σε θέση να ξεκαθαρίσω αυτή τη στιγμή και να δεσμευτώ ούτε για την τελική τους υλοποίηση, ούτε και για το χρόνο. Αυτό πάντως προσπαθούμε. Αυτά μεν σε ό,τι αφορά τα γενικότερα προγράμματα. Υπάρχουν και άλλα μερικότερα όπως λ.χ. η υδροδότηση των χωριών του Δυτικού Ζαγορίου (Μονοδένδρι, Βίτσια κλπ) για την οποία σημαντικά ποσά διαθέσαμε εφάπαξ. Το έργο βρίσκεται

σε εξέλιξη και πιστεύουμε πως θα λυθεί ένα χρονίζον από αιώνων θέμα λίαν σημαντικό για την ανάπτυξη αυτού του χώρου και για την υγεία των κατοίκων.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ειδικότερα η Νομαρχία έχει στους στόχους της την αξιοποίηση της οροσειράς ΤΥΜΦΗΣ, που το χιόνι της διατηρείται για έξη και περισσότερους μήνες και οι χιονοδρομικές πίστες της φθάνουν στα 10 χιλιόμετρα; ή της χαράδρας του ΒΙΚΟΥ μοναδικού γεωλογικού φαινομένου στην Ευρώπη ή την ολοκλήρωση του «ΔΡΥΜΟΥ ΒΙΚΟΥ — ΑΣΟΥ»;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Αναφορικά με την αξιοποίηση της Τύμφης εξέθεσα τις απόψεις μου στο προηγούμενο έρωτημα. Για την δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου είναι γνωστές οι προοπτικές μας.

Όσον αφορά την αξιοποίηση της χαράδρας του Βίκου το έργο αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί ως έργο εθνικής σημασίας και να ενταχθεί σε ανάλογης κλίμακας χρηματοδότηση και προς αυτή την κατεύθυνση απιέφουμε ήδη την προετοιχία, θα εισάγουμε δε το θέμα και στο Νομαρχιακό Συμβούλιο προς έκφραση γνώμης. Πάντως και από τους ενδιαφερόμετους που Νομαρχιακού Ταμείου δώσαμε εφέτος πίστωση για τη διάνοξη του δρόμου προς τον οικισμό Βίκου (που εξυπηρετεί και τη χαράδρα) και επίσης προς κατασκευή έργων προσαρμογής και προβολής που δρυμού, πίστωση που αξιοποιείται ήδη από τη Διαιτική Υπηρεσία.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Εκτός από τα προηγούμενα που είναι ΜΟΝΑΔΙΚΑ, το Ζαγόρι αποτελεί αξιόλογο χώρο για τουριστική ανάπτυξη, με τους οικισμούς του, τα γεφύρια του —τα μέσα περίπου του Ελλαδικού χώρου— τα Μοναστήρια —κτίσματα αυτοκρατόρων του Βυζαντίου—, ο τρισυπόστατος Ναός Νεγάνδων που οι αγιογραφίες του και το τέμπλο είναι φλουροκαπνισμένα, οι αξιόλογες εκκλησίες του, η σκάλα του Βραδέτου, τα πανύψηλα για τη χώρα μας δάση, τα γραφικά ποτάμια, πόλος έλξης για τους ξένους που τα χαρακτηρίζουν σαν τα γραφικότερα της Ευρώπης κ.ά.

Έχει η Νομαρχία στους στόχους της —έστω μακροπρόθεσμα— την αξιοποίησή τους, έχει κάποιο πρόγραμμα που θα κινούσε το ενδιαφέρον του εσωτερικού τουρισμού για

τη συγκράτηση της εξαγωγής συναλλάγματος, που οι νεοέλληνες δαπανούν για δήθεν ψυχαγωγία σε χώρες χαμηλότερου φυσικού κάλλους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το Ζαγόρι —αλλά και ολόκληρος ο Νομός Ιωαννίνων— έχουν ανεκτίμητης αξίας αρχαιολογικά μνημεία, ναούς, γεφύρια κ.λ.π. και είναι οπωσδήποτε μέσα στις υποχρεώσεις της πολιτείας η διατήρησή και η προβολή τους.

Για πρώτη φορά η Νομαρχία Ιωαννίνων ψήφισε πιστώσεις για τη συντήρηση μαιών και αρχαιολογικών θησαυρών και χρηματοδότησε μελέτες για τη συντήρηση μνημείων (γεφυριών κ.λ.π.), τις οποίες και θα υποβάλλει στην Ε.Ο.Τ. για παραπέρα χρηματοδότηση όπως είχε περί αυτού τη ρητή υπόσχεση του Γεν. Γραμματέα κ. Σκουλά και στην επίσκεψή μου πέρισυ ίσως Γιάννινα. Και φυσικά δεν παρέλειψε η Νομαρχία και την διαφημιστική προβολή του χώρου και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και με άλλες μορφές.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πιστεύουμε και έχουμε προτείνει ότι, επιβάλλεται η σύνταξη, από τη Νομαρχία, μακροπρόθεσμης μελέτης Σφαιρικής Οικονομικής Ανάπτυξης του Ζαγορίου, ώστε τα ποσά τίθενται να συμβάλλουν στη Γενική Οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία ΥΠΟΔΟΜΗΣ, και όχι στη μεμονωμένη ικανοποίηση των δικαιών αιτημάτων των κατοίκων. Ποιές οι απόψεις σας ότι δεν έχει συνταχθεί μέχρι τώρα τέτοιο Πρόγραμμα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Απάντηση στο δεύτερο ερώτημά σας έδωσα παραπάνω ώστε να πάρει η επανάληψή του. Πέρα όμως από αυτά σημαντικά θα βοηθήσει την περιοχή και η σωστή εκμετάλλευση της ξυλείας και η κατασκευή των βασικών αρτηριών που θα αναδείξουν και θα προβάλλουν την περιοχή.

Η πλήρης και ορθολογική εκμετάλλευση των δασών αποτελεί κοινωνική απαίτηση, οικονομικό αίτημα και οικολογική αξίωση.

Η ενταξίση των αξιώσεων αυτών απαιτεί στρατηγικό σχεδιασμό της εκμετάλλευσης των δασών, η οποία θα επιτευχθεί με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Πλήρη διαχειριστικά σχέδια για όλα τα δάση.
2. Αύξηση της πυκνότητας του δικού δασικού δικτύου. Ήδη έ-

ΛΕΥΚΕΣ ΟΠΤΑΣΙΕΣ

Επιστροφή στο θάλλπος των παιδικών αναμνήσεων

Κάποιος δικό μου, καλή του ώρα, είχε την εμπνευση νάρθει στο σπίτι μου να με πάρει για ένα περίπατο και να μου χαρίσει μια αξέχαστη μέρα.

Ο χειμώνας μας είχε αιφνιδιασει και κανείς δε μπορούσε να φανταστεί, ασυνήθιστοι καθώς είναι, χιόνια τώρα, τ' αριστουργήματα που μπορούσε να σκηνοθετήσει το

*****
+ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΛΗΣ
*****

μαγικό του χέρι μέσα σε μια νύχτα! Η μέρα μας βρήκε όλους τρομαγμένους να κοιτάμε από το θολό τζάμι με κάποιο δέος την παγερή και ταχιά π' αγκάλιαζε τα πάντα με τα ύποπτα πλοκάμια της.

Το κρύο είχε θρονασσει απροσδόκητα σαν απρόκλητος ανεπαθής-τος μοσαφίρης. Πρώτο θύμα του, ο ιβίσκος του κήπου, που έστεκε με καυλισμένα τα φύλλα του, αξιοδίκρυτο ράκος της ανελήτης επιδρομής. Οι πρωινές εφημερίδες ήρθαν κατόπι να επιβεβαιώσουν την ξαφνική εισβολή με τα φοβερά της επακόλουθα!

Ανθρωποι είχαν βρει τραγικό θάνατο, ζώα κινδύνευαν να χαθούν ολότελα από την έλλειψη τροφής, δρόμοι είχαν αποκλειστεί, καράβια πνίγηκαν κι άλλα πάλευαν απεγνωσμένα με τον αδάμαστο επιδρομέα.

Όλες αυτές οι ξαφνικές ειδήσεις, ήταν μια θλιβερή διαπίστωση, που έρχονταν εντελώς απροσδόκητα να μας θυμίσουν τις συνέπειες ενός βιαστικού χειμώνα που πιλάτευε τα πάντα, χωρίς κανένα όικο και έλεος. Κι είναι αλήθεια, πως, ο άνθρωπος, παρ' όλη τη σοφία του, την προνοητικότητα και τον πολιτισμό που, πολλές φορές, δε μπορεί ν' αντιδράσει σε τέτοιες κακόβουλες χειμωνιάτικες επιδρομές για να προφυλάξει τον εαυτό του και τα ζώα, που ζήτησαν την προστασία του, είτε σαν άτομο είτε σαν οργανωμένο κοινωνικό σύνολο, που θέλει να λέγεται πολιτισμένο με κάποια πρόνοια, που να προστατεύει τον άνθρωπο απ' τις φοβερές των στοιχείων της φύσης.

Έτσι, πολλές φορές ο χειμώνας λες κι έρχεται για να βαρύνει την ψυχή

μας με σκέψεις θλιβερές και να θυμίζει στον άνθρωπο πόσο αδύναμος είναι και ανίκανος ν' αντισταθεί στην ακατάβλητη ορμή αυτών των στοιχείων.

Μα όταν όμως, το αυτοκίνητο που μας έφερε ξέφυγε από τους πολυθρόνους δρόμους με τα κατσουφιασμένα μεγαθήρια και τους βιαστικούς ανθρώπους κι ανηφόριζε προς τα προάστια, οι θλιβερές σκέψεις καταλάγιασαν κι ο χειμώνας άρχισε τώρα να διηγείται την αιώνια ιστορία, που δεν ξέρει τίποτε από τις ανθρώπινες έννοιες, αλλ' υπακούει στις αδυσώπητες αρχές μιας ανεξερεινής βούλησης.

Ένα πάλλευκο όραμα είχε αλαφροκαθίσει ολούθε και ανάσαινε ήρεμα, δοσμένο στη μεγαλσύνη των στοχασμών μιας θεϊκής γαλήνης.

Δέντρα, κήποι, σπίτια, φράχτες, όλα είχαν ντυθεί την απαλυσμένη της λευκής γοητείας και άφηναν το περίτεχνο περιγράμμά τους να σκιστάει τις πιο απίθανες φιγούρες ενός ονειρεμένου κόσμου, που τον ιστόρησε το όργιο κάποιας νυχτερινής φαντασίας.

Σε λίγο, καθώς ανεβαίναμε για την Πεντέλη, ο ήλιος ξέφυγε για μια στιγμή απ' τα γκρίζα πλοκάμια της συννεφιάς για να καταυγάσει κατόπι σ' ένα εκτυφλωτικό θάμπος που ξεχύθηκε σα θεϊκή αγκαλιάση.

Τα πύκα ορθώνονταν μπροστά μας και παράσταναν στο δρόμο μας μ' όλη την εκπληκτική τους φαντασμαγορία και σκάρωναν πιο πέρα το Αισχύλειο σκηνικό που περίμενε βουβό να δεχτεί τον τιτανικό ρόλο που παίζονταν στα έγκατα του σκοτεινού δόσους.

Το μοναστήρι πιο πάνω, μας σταμάτησε για λίγο με την αψιδαυτή του πόρτα, κουκουλωμένο μέσα στη λευκή του γαλήνη να συλλογίζεται τη γοητεία της ασάλευτης μοναξιάς του.

Απέναντι τα λιγυστά κυπαρίσια στέκονταν σαν πελώριες λαμπάδες που λογχίζουν το άπειρο κι οι γέρι-κες βαλανιδιές μένουν ασάλευτες με τα ροζασμένα κλωνάρια τους, δίπλα στο κοιμητήριο της Πεντέλης.

Σταματώ για λίγο και ψάχνω να βρω τον τάφο του ακριβού παιδιού

της Πλατανούσας, που αξέχαστο Γιώργου Γκοτζιούλα. Το χιόνι είχε σκεπάσει τα πάντα με την ίδια φροντίδα χωρίς καμιά διάκριση.

Τον αναζητώ με τη σκέψη μου και ζω για πολλήν ώρα τον πόνο του πρόωρου χαμού του, ώπου με σταμάτησε η τυραγνισμένη μορφή του ώστα Κρουσάλλη. Τα χιόνια είχαν σωριαστεί απάνω του και του είχαν φορέσει ένα καλπάκι. Το αέτισο βλέμμα του αγνάντευε πέρα στον ορίζοντα, λες και προσπαθούσε να ξεχωρίσει στο βάθος, μακριά, την Πίνδο.

Συνεπαρμένος καθώς βρισκόμουν ήρθα και ξεδίπλωσε τις μαγικές της φτερούγες η μνήμη των παιδικών μου χρόνων κι αλαφροκάθισε ψηλά στα χιονισμένα Ηπειρώτικα βουνά μας, που λάμπαν τώρα ολοζώντανα μπροστά μου σα νυάλινα κάστρα στον μεσημεριάτικο ήλιο.

Τα μάτια μου θαμνώνουν κι αγκαλιάζω με τη παιδική μου μνήμη το ξαναζωντανευμένο τούτο όραμα που πλάθει η φαντασία μου και χαίρουμε τ' ακριβό μου όνειρο, που σκεπάζει ολόκερη την πλάση σαν όπως το άσπλο του θάμπος του χιονιού.

Η σκέψη μου φτερουγίζει στα πετρινα σπίτια τ' αγαπημένου μου χωριού που νεύονται μέσα στην αξιμώρτη υποφαντασία το γυρισμό των ξενητεμένων παιδιών.

Βλέπω τον καπνό ν' ανεβαίνει γαλάζιος μες απ' τα ψηλά μπουχαριά των σπιτιών, αμιλητος, βουβός να χάνεται στον γκριζόν ουρανό. Απ' τις στέγες κρέμονται τα παγωμένα κρύσταλλα σαν γυάλινες ρομφαίες, που αφήνουν κόμπο σε κόμπο το δάκρυ τους να στάζει ρυθμικά και να βουλιάζει στο παχύ στρώμα του χιονιού. Μια ησυχία παράξενη έχει καλήσει επάνω στο χωριό. Μονάχα, απ' τα κατώγια κάπου - κάπου, ακούγονται τα βελάσματα των ζωντανών κι απολογούνται στις μανάδες τους από τον τσάρκο τ' αρνιά και τα κατοίκια τα νιογέννητα.

Στην πλατειούλα της εκκλησιάς ακούω να με φωνάζουν τα γειτονόπουλα που παίζουν. Στα μάγουλά τους φουντώνει φλογάτο το νεανικό αίμα καθώς σκύβουν και κυλούν όλα μαζί μια πελώρια μπάλα χιονιού γύρω απ' τον χιονάνθρωπο που στέκει με τα ηλιθία μάτια του καρφωμένα στο άπειρο. Αγναντεύω σα-στισημένο πέρα στα Πάμπγα τη μεγαλύτερη Γκαμήλα και η παιδική μου φαντασία Χαί'δευε το απερίγρηπτο τούτο λευκό όνειρο!

Ο Βίκος στέκει απολιθωμένος κι ο Βοϊδομάτης πιο κάτω σέρνεται γυμνός, υποταγμένος στη χειμωνιάτικη μοίρα του.

Και να, η οξέορτα του σπιτιού μας ανοίγει διάπλατα για μια στιγμή και βλέπω την κυραμάνα μου να βγαίνει και να φωνάζει:

ΑΠΟΦΕΙΣ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3

είναι άλλο από την εξυπηρέτηση του λαού και τη βελτίωση των όρων διαβίωσής του. Ποτέ δεν υποστηρίξαμε απίστευτα, ποτέ δεν ετήσαμε απραγματοποιήτα την εποχή έργα και, προπαντός, ποτέ δεν κάνουμε αντιβερνητική πολιτική, όποιο και να αν κυβερνάει.

Έχουμε όμως υποχρέωση να προβάλλουμε τα δίκαια αιτήματα των συμπατριωτών, την αδικαιολόγητη καθυστέρηση της λύσης τους, το κοκκύρεμα της διοίκησης, την παραγωγικότητα των υπηρεσιών και να ζητάμε την ίση μεταχείριση της περιοχής μας με τις άλλες περιοχές.

Το πόσο δικαιολογημένα είναι τα σχόλιά μας αποδεικνύεται από το ότι καμιά υπηρεσία μέχρι σήμερα δεν μας ταηγόρησε για αδικη επίθεση ή μεταχείριση.

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ

Α) Στα Γιάννινα η υπηρεσία της ΕΡΤ 2 είναι αρμόδιο μόνο για τη ραδιοφωνία και όχι για την τηλεόραση.

Όποιος θέλει κάτι πρέπει να απευθύνεται στην Αθήνα ή σε κάποιο ιδιωτικό τηλεόφωνο που δεν... απαντάει.

Β) Ο σταθμός αναμετάδοσης ΕΡΤ 2 στο Δεμάτι είναι χαλασμένος 50 μέρες. Κανείς δεν μπορεί να πει στους Ζαγοριούς, που δεν βλέπουν το κανάλι, γιατί εξακολουθεί να είναι.

Γ) Στο Δίλοφο τοποθετήθηκε αναμεταδότης ΕΡΤ όχι όμως και ΕΡΤ 2. Γιατί; Μήπως το χαράτσι που πληρώνουν δεν είναι ίσο με τους άλλους; Ή μήπως είναι δεύτερης κατηγορίας θεατές;

«Ελάτε μέσα μάτια μου, ξυλάνταν στο κρύο!».

Ο σαρμαντάς του παιχνιδιού στο μάτσε και η λευκή οπτασία σφύρησε από μπροστά μου σα να ήταν σκεπασμένο ένα σκοτεινό βαρύ πέπλο. Καθώς βρισκόμαστε μπροστά στα Ηπειρώτικα μαγαζάκια ξεπροβάλλει μαυρομαντηλούσα γλυκομιλητή γυναικούλα και πίσω της ο καλοσάνος μαγαζάτορας που μας καλοδέχεται, μέσας' έχουμε και κρασί απ' τ' αμφορέα.

Στο τζάκι μια ασηφάγα φωνή έτρωγε τα ξύλα που λαμπύριζαν αφήναν τη στάχτη τους στα παρμένα κάρβουνα, σαν τον καπνό που που φώλιαζε στην καρδιά μου και έσβηνε το ακριβό μου ονειροπόλο.

Είνας γάμος στο χωριό ήταν ένα πολύ ενδιαφέρον γεγονός, όχι μόνο για τις συγγενικές τους, αλλά για όλο το χωριό. Θάρρα σε κίνηση όχι μόνο οι κοντινούς συγγενείς γαμπρού και νύφης, αλλά τους πάντας, γιατί όχι μόνο στο μικρό περιβάλλον του χωριού όλοι ήταν μεταξύ τους γνωστοί και φίλοι, αλλά και γιατί την μια ευκαιρία για γλέντι, την άλλη εκείνη τα γλέντια δεν ήταν εύκολα όπως σήμερα που γλεντάς όταν σου καπνίσει. Κι ίσως ακόμα ενδόμυχα και μια κρυφή χαρά ότι μια οικογένεια φύτρα θα γεννηθεί για το χωριό.

Τα παπούτσια της νύφης και το παλτό από φόρεμα της στέφης θα τ' αγοράζε ο γαμπρός στα

Του Π. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

Γιάννινα, η δε στέψη (το στεφάνωμα) γίνονταν στην εκκλησία του χωριού. Τα προικιά της νύφης μεταφέρονταν στο σπίτι του γαμπρού την παραμονή της στέψης. Στο πρώτο σουλάρι από τη μια μεριά ήταν η παραμονή η πλούσιμη μέση με χρυσά κομμάτια, σαν ψηφιδωτά, πορείο με τα φορέματα της νύφης, τα κομμάτια της κ.λ.π. κι από την άλλη το πάλινμα κι άλλα σκεπάσματα, μεσοσώματα δε έβαζαν ένα αγορά, σύμβολο και ευχή το πρώτο παιδί να είναι αγόρι.

Με βάλαν θυμάμια καβάλια μεσοσώματα στο πρώτο σουλάρι με την προικιά της αδερφής της μάνας μου της Αναστασίας, ήμουν δεν ήμουν τότε χρονών, το μοναδικό τότε αγόρι στο οίκο της μάνας μου. Η γιαγιά μου η Βασίλμα με συμβούλευε τότε να μη κατέβω από το σουλάρι πριν να μου δώσουν το μπαχτζίσι (δούλο) μου. Περίμενα κι εγώ κανά προικιά (τέσσερες δεκάρες) ή κανά χρυσά. Φτάσαμε στο σπίτι του γαμπρού κι οι άνθρωποι μου πρόφεραν καρδιά και λευτόκακα, αλλά που να κάνω πως κατεβαίνω εγώ...

Τα τάνικα τα λευτόκακα και τα καρδιά, απ' αυτά είχα και στο σπίτι μου. Εγώ περίμενα κανά γροσάκι, να πάρω γλυφιτζούδια από το μπαχτζίσι. Κάποιος με πήρε στην αγκαλιά του και με κατέβασε. Τη νύφη από το σπίτι της γιαγιάς και τη στέψη τη συνόδεψε ένα παλιόκαρι, συγγενής ή φίλος της οικογένειας. Κάποτε συνόδευσαν κι εγώ τη γειτονιά μου και Ηπειρώτικο μαγαζάκι ξεπροβάλλει μαυρομαντηλούσα γλυκομιλητή γυναικούλα και πίσω της ο καλοσάνος μαγαζάτορας που μας καλοδέχεται, μέσας' έχουμε και κρασί απ' τ' αμφορέα.

«Ελάτε μέσα μάτια μου, ξυλάνταν στο κρύο!».

Ο σαρμαντάς του παιχνιδιού στο μάτσε και η λευκή οπτασία σφύρησε από μπροστά μου σα να ήταν σκεπασμένο ένα σκοτεινό βαρύ πέπλο. Καθώς βρισκόμαστε μπροστά στα Ηπειρώτικα μαγαζάκια ξεπροβάλλει μαυρομαντηλούσα γλυκομιλητή γυναικούλα και πίσω της ο καλοσάνος μαγαζάτορας που μας καλοδέχεται, μέσας' έχουμε και κρασί απ' τ' αμφορέα.

Στο τζάκι μια ασηφάγα φωνή έτρωγε τα ξύλα που λαμπύριζαν αφήναν τη στάχτη τους στα παρμένα κάρβουνα, σαν τον καπνό που που φώλιαζε στην καρδιά μου και έσβηνε το ακριβό μου ονειροπόλο.

πάνω μου, την πονούσαν πολύ τα πόδια της να βαδίζει.

Υστερα από τη στέψη και το χορό του Ηοσ'ία, σήκωναν στα χέρια τον κουμπάρο τρεις φορές και του φώναζαν «τάζε νουνέ» κι αυτός απαντούσε: «πέντε γυιούς και μια μηλιά» (πέντε αγόρια κι ένα κορίτσι).

Μετά από το στεφάνωμα στην εκκλησία, τη νύφη την παραλάβαινε ο γαμπρός για το σπίτι του. Στο μπάσιμο στην πόρτα η νύφη έπρεπε να μπει με πρώτο το δεξί της πόδι και συχνά άκουγες: «το δεξί νύφη». Πάνω σ' αυτό έλεγαν κάτι χαριτω-

Γάμος στο χωριό

μένο. Την πάντρεναν με κάποιον που αυτή δεν τον ήθελε κι όταν είπαν με το δεξί νύφη, εκείνη είπε: «Το δεξί για το ζερβί, σάμπως θα κάτσω το πολύ!».

Το γλεντοκόπι γίνονταν στο σπίτι του γαμπρού και κρατούσε δυο και τρεις μέρες, μερόνυχτα. Οι συγγενείς κι οι φίλοι που συνώδεαν τη νύφη λέγονταν μπεχτισήδες (τούρκικη λέξη, θα πει φύλακας, αγροφύλακας), ήταν οι φύλακες της νύφης.

Το τραπέζι και συνέχεια ο χορός και το γλέντι γίνονταν στην κρεβάτα κι αν δεν υπήρχε στο μεγαλύτερο δωμάτιο του σπιτιού ή στην αυλή αν ήταν καλοκαιρί. Η νύφη στο τραπέζι κάθωνταν στα δεξιά του γαμπρού και πιο πέρα ο κουμπάρος, στο χορό δε έμπαινε κι η νύφη. Αλλά αργότερα για να αναπαυτεί—ο Θεός να την κάνει ανάπαυση—αποσύρονταν στο δωμάτιό της περιτριγυρισμένη από τη συνοδεία της, μια συντροφιά από συγγενείς της, της γυναικάς. Η νύφη πάντα όρθια, καμιά φορά τής έβαζαν και ένα - δυο προσκέφαλα για να ξεκουράζεται.

Η ταλαπωρία της κα'έμνης της νύφης στο γάμο της ήταν φοβερή, ορθοστασία, χοροί, αγρύπνια. Κάποια μου διηγούνταν ότι ύστερα από το γάμο της, τα πόδια της είχαν πρηστεί τόσο, που δεν τη χωρούσε να πάει στα τσαρούχια της να πάει στη δουλειά, έκανε αρκετές μέρες να συνέλθουν.

Αυτή η συντροφιά από γυναίκες της νύφης στη διάρκεια του γάμου, έπρεπε νάχουν τα μάτια τους όχι τόσο αλλιά πιο περισσότερα, γιατί οι συγγενείς του γαμπρού έκαναν το κόσμου τα τεχνάσματα, να τες φορτώσουν φαγητά και κρασιά, να τις πιάσει ο ύπνος και να τους κλέψουν τη νύφη.— Η νύφη δε ακούλουσε καθήκτα όποιον θα την έπαινε.— Και να τους κλέψουν τη νύφη το θεωρούσαν μεγάλη ντροπή.

Τι έδειχνε, συμβόλιζε, αυτό το έθιμο; Προφανώς υπόλειμα της πολύ παλιάς τακτικής, που τις γυναίκες που παντρεύονταν τις έκλεβαν. Για να αντεπεξέλθει η οικογένεια του γαμπρού στα έξοδα του γάμου και δεν ήταν και λίγα τρία μερόνυχτα φαγητό ένα τσούρμο άνθρω-

ποι, όλοι οι προσκαλεσμένοι στο γάμο θα πήγαιναν κουβαλώντας και το κανίσι τους ο καθένας. (Δεν ξέρω τι λέξη είναι, αλλά θα πει «ο καθένας την προμήθειά του»). Δηλαδή μία πλώσκα με κρασί τέσσερες - πέντε οκόδες, ένα πλαστάρι (μεγάλο κομμάτι) σιταρένιο ψωμί και μισό αρνί σφαγμένο. Γίνονταν δηλαδή ένα γλέντι πικ νίκ.

Την άλλη μέρα από τη στέψη, η νύφη θα πήγαινε στη βρύση να πάρει νερό. Γι αυτό και στα προικιά περιλαμβάνεται και το περίφημο μπρικολίγενο.— Βρίσκεται ένα στο

σπίτι μου, η Αθηνά όμως δεν το χρησιμοποίησε, γιατί απλούστατα στα Γιάννινα δεν υπήρχαν βρύσες.

Αυτό το μπρικολίγενο είναι ένα σκεύος οικιακό, ας πούμε, με τρία κομμάτια, το λγένη ή λεγένη (λεκάνη) με πολύ πλατύν γύρο και στη μέση βαθρολυτό, το σκεπασμά του θολωτό και τριπτό, που στη μέση είχε θήκη να μπαίνει το σασούνι. Αν τοποθετούσες ανάποδα το σκεπασμα, μπορούσε να σταθεί πάνω του το μπρίκι. Το δε περίφημο μπρίκι ήταν δοχείο μεταλλικό: όπως και τ' άλλα δυο, με κοιλιά σαν στάμνα και λαιμό ψηλόν και ένα σωλήνα κολλημένο κοντά στη βάση και καμπυλωτό προς τα πάνω μέχρι σχεδόν την κορυφή. Από τον σωλήνα αυτόν αν γυρίσεις το μπρίκι έτρεχε το νερό κι από την κορυφή του που κατευθύνονταν προς τα έξω μπορούσες να πιας νερό. Το άκρο αυτό το λέγαμε σιόπι.

Το μέταλλο που ήταν φτιασμένα τα μπρικολίγενα αυτά, ήταν ανάλογο με την οικονομική δυνατότητα του πατέρα της νύφης, από σκετόνι τενεκέ μέχρι νικελ. Φανταχτερό επίπλο.

Όταν κάθωνταν για φαγητό γύρω από την τάβλα (είδος χαμηλού τραπέζιού στρογγυλού, ή συντροφιά κάθωνταν ή σε μαζιλάρια γεμάτα άχυρο ή σταυροπόδι), πριν να αρχίσουν το φαγητό θάπλεναν τα χέρια τους με νερό και σαπούνι. Περνούσε λοιπόν η νύφη με το μπρικολίγενο κι έριχνε στον καθέναν νερό με το μπρίκι και στο γαμπρό φυσικά. Το έθιμο αυτό φαίνεται ήταν το σύμβολο της υποταγής της νύφης στο νέο της σπιτικό.

Θυμάμαι και κάποιο επεισόδιο πάνω σ' αυτό. Με τον αδερφό της μάνας μου Γιάννη Πέτσα. Η νύφη, η Κατίνκω, κοριτσόπουλο τότε δέκα χρονών, τούρριχνε πέντε - δέκα εξ χρονών, τούρριχνε νερό με το μπρίκι. Κι αφού έπιανε τα χέρια του, πριν να τα σφονγίσει, δεν ήξερε ποια ζωή θάκανε στο καινούργιο περιβάλλον. Υστερα κι λίγο ναζι μη νομίσате ότι ο νους μου τότε... θυμώην η Κατίνκω, παρατάει μπρίκι, λεκάνες και προσώμα και τρέχει στην κουζίνα να κλάψει για την «προβολή» που της έκαναν. Είδαν κι έπαθαν να τη συνεφέρουν. Ακόμα γελάω όταν το θυμάμαι.

Και κάτι άλλο. Κάτω από τη χαμηλή τάβλα τρύπωνε κι η γάτα του σπιτιού. Κι όταν πήγαινε να βγει μπορούσε με την ανασκωμένη ουρά της ν' ακουμπήσει το ψωμί που βρίσκονταν πάνω στην τάβλα. Γι αυτό τότε στις περισσότερες γάτες έκοβαν την ουρά σύρριζα.

Τη δεύτερη μέρα του γάμου που θα πήγαινε η νύφη στη βρύση για νερό, θα φορούσε μαύρο φόρεμα, το δεύτερο τόλεγαν. Μαύρο μεταξωτό φόρεμα και δεμένη από πάνω την άσπρη κεντητή ποδιά. Στη βρύση όμως την περίμενε ο γαμπρός και την εμπόδιζε να γεμίσει το μπρίκι με νερό, αν πρώτα κάποιος συνοδός της νύφης δεν έριχνε συμβολικά στη λεκάνη της βρύσης μερικά κέρματα.

Οι βρύσες στο Ζαγόρι είναι φτιασμένες έτσι: Ένα μεγάλο σκούρο λιθάρι, μήκος ένα μέτρο και πάνω. Το λιθάρι αυτό έχει σκαμμένη μια αυλακιά και συνέχεια μια μικρή σκάφη και συνέχεια άλλη αυλακιά. Το πάχος του λιθαριού αυτού είναι σαράντα - πενήντα πόντους και το πλάτος άλλο τόσο. Είναι τοποθετημένο στον τοίχο της βρύσης κι απ' αυτό τρέχει το νερό. Η σκαμμένη λεκανούλα είναι για να πίνουν νερό τα μεγάλα ζώα. Για να τρέχει δε το νερό από τ' αυλάκι μπροστά και να μη γλύνει στο μάρμαρο, βάζανε ένα φύλλο καστανιάς ή καρυδιάς.

Ήταν κι ένα τραγούδι για την κοπέλλα που πείε στη βρύση:

Κι αν πας Μαρούσιω μ' για νερό
εγώ στη βρύση καρτερώ
να σου τσακίσω το σταμνί
να πας στη μάνα σ' αδειανή κλπ.

Σαν γυρίαν από τη βρύση η νύφη κι ο γαμπρός, έπρεπε να κόψουν την κουλούρα, ένα μεγάλο άσπρο ψωμί σε σχήμα παχειάς κουλούρας—την αγοράζαν στα Γιάννινα, χάσκο ψωμί—. Ο γαμπρός από δω κι η νύφη από κει, τις παλάμες τους στο αγκύρισμα της κουλούρας, τραβούσαν να την κόψουν. Και τη νύφη και το γαμπρό τους βοηθούσαν οι συγγενείς τους κρατώντας τους από τις μασχάλες στο τραβήγμα. Η προσπάθεια ήταν ποιος από τους δυο θα πάρει το μεγαλύτερο κομμάτι κι αυτό έπεφτε σε κείνον που θα τραβούσε με τη λιγότερη δύναμη. Σ' αυτό ποιον έπεφτε το μεγαλύτερο κομμάτι, αυτός, λέγαν είχε τους περισσότερους συγγενείς. Μπορούσε να γίνει και κανένας μικροκαυγός εδώ με το κόψιμο της κουλούρας.

Όλα έχουν ένα τέλος, τέλειωνε και το γλέντι, συνήθως την τρίτη μέρα. Θα ξεκινούσαμε τώρα τους συγγενείς και φίλους της οικογένειας της νύφης που θα γυρίζαν στα σπίτια τους ή στο χωριό τους να ήταν ξεχωριστές. Η νύφη η κα'έμνη συνήθως έκλεψε και δικαιολογημένα, δεν ήξερε ποια ζωή θάκανε στο καινούργιο περιβάλλον. Υστερα κι λίγο ναζι μη νομίσате ότι ο νους μου τότε... θυμώην η Κατίνκω, παρατάει μπρίκι, λεκάνες και προσώμα και τρέχει στην κουζίνα να κλάψει για την «προβολή» που της έκαναν. Είδαν κι έπαθαν να τη συνεφέρουν. Ακόμα γελάω όταν το θυμάμαι.

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 18

Οι ενδυμασίες και οι Ζαγορίσιοι παραδοσιακοί χοροί

(Αποσπάσματα από το εξαιρετό βιβλίο του Φώτη Πέτσα και Γιάννη Σαραλή που κυκλοφόρησε το 1982 η Ένωση Αρίστης Βίκου με τίτλο: «ΑΡΙΣΤΗ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ»).

4ο (Τελευταίο)

Ενδυμασίες Γυναικών

Οι ενδυμασίες των γυναικών της Αρίστης παλιά, όπως και των άλλων Ζαγορίσιων, ήταν σχεδόν ίδιες και διακρίνονταν από τις ανδρικές για την ομορφιά τους, σε τρόπο, που να παρουσιάζουν ένα σύνολο αρμονικό, χωρίς κραυγαλέες αντιθέσεις, και αισθητικά τέλειο. Το αποτέλεσμα αυτό πέτυχε η πολύχρονη προσπάθεια και η δημιουργία ορισμένων τεχνιτών αλλά και η ύπαρξη πλούτου, γιατί οι δαπάνες που απαιτούσαν οι βαρύτερες αυτές ενδυμασίες ήταν μεγάλες. Τα χρήματα που εστελνόν οι ταξιδευμένοι ήταν σε θέση να διατηρήσουν δυο - τρεις ονομαστούς τεχνίτες των περίφημων σεγκουνιών, οι οποίοι εργάζονταν αποκλειστικά στο Ζαγόρι, τα οποία χρειαζόνταν για να γίνουν μνημών εργασία και εκλεκτά υλικά.

Η άμιλλα μεταξύ αυτών των τεχνιτών ανέπτυξε την τέχνη αυτή και παρουσίασε με την πάροδο του χρόνου πραγματικά έργα τέχνης. Εξάλλου, η μεγάλη παράδοση της χρυσοκεντητικής των Γιαννινών, ήταν πολύ φυσικό, να έχει κάποια επίδραση και στο Ζαγόρι, το οποίο διέθετε τα οικονομικά μέσα για να αποκτήσει και ν' αναπτύξει παρόμοια τέχνη με τη δημιουργία σχολείων στα οποία διδάσκονταν κατά κύριο λόγο το κέντημα και κατά δεύτερο η υφαντική. Άριστα δείγματα κεντητικής σώζονται στις περίφημες παλιές Ζαγορίσιες ποδιές, στα χρυσοκέντητα γιλέκα, τα κοντά, τα μαντήλια και στα κατσαμάκια. Αλλά ας δούμε αναλυτικότερα ποιες ήταν αυτές οι γυναικείες ενδυμασίες και ποιες οι επί μέρους ονομασίες τους.

1. Το π ο υ κ ά μ ι σ ο: Ήταν από χασέ, μακρύ λίγο πιο κάτω από το γόνατο. Τα μανήκια κατέληγαν στον καρπό και κουμπωναν με ένα κουμπί. Οι μανσέτες ήταν κεντημένες με άσπρο μετάξι, όπως και η λεγόμενη λαιμαργιά με κεντήματα που είχαν διάφορες ονομασίες ανάλογα με το είδος του κεντήματος. Κατά τις επίσημες ημέρες, όταν φορούσαν τα καλά τους, γύρω από τη λαιμαργιά του πουκάμισου φορούσαν μια πρόσθετη δαντέλα γύρω από το λαιμό που εξέχει λίγο πιο πάνω από το γιλέκο. Η ίδια δαντέλα έμπαινε και στις μανσέτες του πουκάμισου.

2. Το γ ι λ έ κ ο: Ήταν χωρίς μανίκια, από ύφασμα συνήθως μεταξωτό ή κάτι ανάλογο καλής ποιότητας πάντοτε, μονόχρωμο συνή-

θως, το οποίο κεντούσαν στις δύο του μούστρες μπροστά με χρυσή κλωστή ή μεταξωτή σε διάφορα σχέδια. Τα σχέδια αυτά τα έλεγαν γκουρ γκλάδες. Από τη λαιμαργιά ίσαμε κάτω, κουμπωνόταν με μια σειρά πυκνή από βάζες (κόπτσες). Καθώς κούμπωνε άφηνε να φανεί ένα λεπτό ρέλι, που δεν ξεπερνούσε το μισό εκατοστό, και που ήταν ραμμένο στην άκρη πάνω από τις βάζες. Αυτό το ρέλι είχε κάποιο χρώμα χτυπητό, ανάλογα πάντα με το ύφασμα από το οποίο ήταν καμωμένο το γιλέκο για να δημιουργεί κάποια αντίθεση.

Επάνω από το φανταχτερό αυτό ρέλι κατέληγε ένα λεπτό κέντημα με δοντάκια που τα έλεγαν για το λόγο αυτό πριονάκι (εικ. 71 και 73).

Το γιλέκο που ήταν από ύφασμα ελαφρό, το φορούσαν την άνοιξη και το καλοκαίρι, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες και αντικαθιστούσε το κοντό που το φορούσαν το χειμώνα ή όταν έκανε κρύο. Ήταν κοντό και έφτανε ίσαμε τη μέση.

Τα πιο συνηθισμένα χρώματα του γιλέκου ήταν το καφέ και το μπλε. Το ίδιο χρώμα είχαν και οι μεταξωτές κλωστές, οι στρές, όπως τις έλεγαν, που κεντούσαν, και τα μάλλινα υφάσματα. Με χρυσές κλωστές κεντούσαν τα γιλέκα που ήταν καμωμένα από εκλεκτά υφάσματα που έφταναν στο Ζαγόρι από την ξενιτιά. Ήταν συνήθως μονόχρωμα, γυαλιστερά, κάτι μεταξύ βελούδου και τσόχας, ή και πολύ συχνά από λεπτότατο ύφασμα που ανδινε ανταύγειες, τζαμφέ όπως το έλεγαν, κάτι ανάλογο με τα σημερινά σάν-ζάν ή μουαρέ.

Από την εποχή αυτή άρχισαν να αφήνουν το χρυσοκέντητο και να διακοσμούν τα γιλέκα με χτυπητά μεν χρώματα, όχι όμως σαν τα λεπτά εργασμένα με χρυσή κλωστή, όπως παλιότερα. Δείγμα κι αυτό, πως με την πάροδο του χρόνου, άρχισαν όλα ν' απλουστεύονται.

3. Το κ ο ν τ ό: Έφτασε κι αυτό όπως το γιλέκο ίσαμε τη μέση, είχε μανίκια και φτιαχνόταν από διάφορα υφάσματα καλής ποιότητας από βαρύτερα ή ελαφρότερα για να φοργείται ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες.

Τα χρώματα των υφασμάτων που φτιαχνόταν τα κοντά δεν ήταν χτυπητά όπως των γιλέκων και συνηθίζονταν το καφέ σε όλες τις αποχρώσεις και το μπλε. Ήταν κι αυτό κεντημένο με στρές καφέ ή μαύρες, ποτέ όμως με χρυσή κλωστή, όπως το γιλέκο. Κούμπωνε με μια μονάχα ζάβα (κόπτσα), καθώς κατέληγε στη μέση και άφηνε ελεύθερο το στήθος για να φαίνεται το γιλέκο. Τα κοντά γίνονταν συνήθως από μάλλινα υφάσματα και ήταν ένα μέρος της φούστας που μπορούσε να είναι από το ίδιο ύφασμα ή και τελείως διαφορετικό και χωρίς να είναι κολλημένα αλλά ανεξάρτητα. Τα κεντήματα που είχε μπρος στο στήθος τα

έλεγαν σπαθιά (εικ. 79). Τα μανίκια κατέληγαν σε κομψά κοψίματα, κεντημένα κι αυτά στις μανσέτες (τα πουλτσέτα όπως τάλεγαν), με τις ίδιες στρές και κουμπώνονταν με δυο διπλά μαύρα γυάλινα κουμπιά που είχαν σχήμα κουκουναργιού, από ό,τι βλέπουμε στα σωζόμενα κοντά. Τα κοντά αυτά που περιγράψαμε, τα φορούσαν, όπως είπαμε και για τα γιλέκα, τις επίσημες μέρες, ενώ για τις καθημερινές είχαν από πιο φτηνά υφάσματα, από ρετσίνα π.χ. ή κάποιο ανάλογο ύφασμα.

4. Το φ ο ρ έ μ α (φουστά-νι): Το φκιάχναν από διάφορα υφάσματα, από μεταξωτά για το καλοκαίρι και μάλλινα για το χειμώνα και όλα ήταν φοδραρισμένα. Ήταν μακρύ και αρκετά φαρδύ με μανίκια που στένευαν καθώς κατέληγαν στον καρπό.

Στα μεταξωτά φορέματα υπήρχε μεγάλη ποικιλία: μονόχρωμα, κλαδωτά, σκέτα που έκαναν διάφορες αποχρώσεις, όπως τα σημερινά σάν-ζάν ή μουαρέ, και τα έλεγαν τζαμφέδες.

Όλα αυτά τα εκλεκτά γυναικεία υφάσματα έφταναν στο Ζαγόρι από τις διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες και τα επιδείκνυαν με περηφάνια οι ταξιδιώτες, όταν γύριζαν στο χωριό. Από τα θαυμάσια αυτά μεταξωτά υφάσματα που κρατιόταν στις διάφορες καρσέλες και τα θαυμάζαμε τα παλαιά εκείνα χρόνια μας για την ποικιλία των χρωμάτων, δε σώζεται σχεδόν τίποτα. Έχουν διαλυθεί από τον αδυσώπητο χρόνο.

Εκτός από τα μεταξωτά υφάσματα υπήρχαν και μάλλινα από τα οποία έκαναν τα φουστάνια που φορούσαν το χειμώνα. Ένα από αυτά ήταν εκείνο που έφτιαχναν από ένα πολύ χοντρό ύφασμα, παχύτερο από το λεγόμενο ρούχο, που είχε κι αυτό χρώμα μπλε και το έλεγαν κλάσεντα. Το φόρεμα αυτό το κεντούσαν στο στήθος το ίδιο όπως και όλα τα μάλλινα που γίνονταν από ένα ύφασμα που το έλεγαν φασονέ. Εκτός από το κέντημα που έπανε όλο το γύρο του λαιμού και κατέβαινε σ' όλο το κουμπωμά, όπως στα κοντά και στα γιλέκα, στο φόρεμα υπήρχαν δυο λοξά κεντήματα που ξεκινούσαν από τη μέση με ελαφρά κάμψη και έφταναν ίσαμε το επάνω μέρος του στήθους που τα έλεγαν σπαθιά, προφανώς γιατί στέκονταν όρθια, όπως είδαμε και μπρος στα κοντά. Τα χειμωνιάτικα αυτά φουστάνια, εκτός από τα κεντήματα που κάλυπταν το στήθος κι ένα γύρο το λαιμό, είχαν κεντημένες με τις ίδιες στρές και τις μανσέτες που έρχονταν εφαρμοστές γύρω από τον καρπό και κουμπωναν με μια ζάβα (κόπτσα).

Αυτά τα κεντημένα χειμωνιάτικα φορέματα τα είχαν φυσικά για τις γιορτές και τις επίσημες μέρες. Τις καθημερινές φορούσαν φουστάνια από δεύτερα υφάσματα και χωρίς κανένα κέντημα. Κέντημα συνήθως

δεν είχαν τα θαυμάσια λογής λογιό-μεταξωτά για τα οποία μιλήσαμε πριν. Αυτά ήταν τόσο φθηνά, ώστε δεν είχαν ανάγκη από κανένα άλλο γαρνίρισμα ή κέντημα. Παρόλα αυτά όμως υπήρχαν και περιπτώσεις που και τα φορέματα αυτά τα κεντούσαν με διάφορα κεντήματα ή από τη λαιμαργιά και μπρος στο στήθος, ή με σειρές από μικρά ταλλικά κουμπιά, όπως το φόρεμα της εικόνας 85 που υπήρξε κληροφάρμα, εδώ και 75 χρόνια της Αριστινής Χ.Π.

5. Η φ ο υ σ τ α: Κάτω από το φουστάνι, ανάλογα με την ποσότητα της φούστας. Μάλλινα τα χειμώνα καμωμένα στον αρτολειό ή από φανέλα και άλλα παρόμοια υφάσματα κατέληγα για φούστες.

Όλα αυτά τα υφάσματα, από όπου κείνα που ύφαιναν εδώ στον αρτολειό τα έφερναν οι ξενιτεμένοι με μεγάλη ποικιλία. Το καλοκαίρι οι φούστες ήταν ελαφρές και γίνονταν από κατέληγα για τη δουλειά από υφάσματα. Οι γιορτινές φούστες είχαν διάφορα κεντήματα στον πορταπό και αρθρογράφου, για να δώγουν καμωμένα στον καρπό.

6. Η π ο δ ι ά: Φτιαχτό από ατλάζι, μαύρο και ήταν ντυμένο με λευκό ή ένα ανάλογο λεπτό ύφασμα για να πέφτει καλύτερα. Στο κάτω μέρος κατέληγε σ' ένα μικρό λεπτό κέντημα οδοντωτό που έφτανε στην ιστορική διαδρομή, την διάφορες ονομασίες, ανάλογα με το είδος του κεντήματος, και το έλεγαν φρούτο (φραμπαλά), ένα είδος φρούτου.

Αυτό το λεπτό κέντημα γινόταν από πολύ μικρά ανθάκια πάνω σ' ένα πλέσ που είχε φάρδος γύρω στους 50 κα πόντους. Πιο πάνω απ' αυτό τον πλέσ, έμπαινε ένα άλλο κέντημα το κυρίως κέντημα θα το έλεγαν, που δύτερο κατά δυο τρεις πόντους από το κυρίως κέντημα, που έφτανε στο τέλος των λείων (γιατροσόφια), κεντημένα με τη λέξη «τσαρλατά-νι». Αν επιμείνετε βέβαια να σας εξηγήσουν την έννοια κι αυτής της λέξης, κινδυνεύει η κουβέντα να σταματήσει εκεί. Γιατί οι λέξεις έχουν μια δική τους λογική και δεν ερμηνεύονται αν δεν ξέρεις την αληθινή τους ιστορία. Αν όμως τύχετε στον ακαστό που ξέρετε να σας απαντήσει σωστά, μπορεί ν' ακούσετε μερικά πολύ συναρπαστικά πράγματα που ούτε τα φαντάζεστε. Αυτό έγινε στον γράφοντα κι έτσι έχει την ευκαιρία να μεταφέρει εδώ την καλύτερη υπέρσωση των απρακτικών γιατρών, από ένα γνωστό γιατρό της Αθήνας.

Μπορείτε να φανταστείτε ότι οι κομπογιαννίτες γνώριζαν τις ιδιότητες της μουχίας, από την οποία βγήκε η πενικιλίνη, πολύ πριν τις ανακαλύψει ο Φλέμινγκ;

Μα, βέβαια. Στα σπίτια των χωρικών μας, εδώ και περισσότερα από 100 χρόνια έβρεχαν μουχλιασμένο

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 7

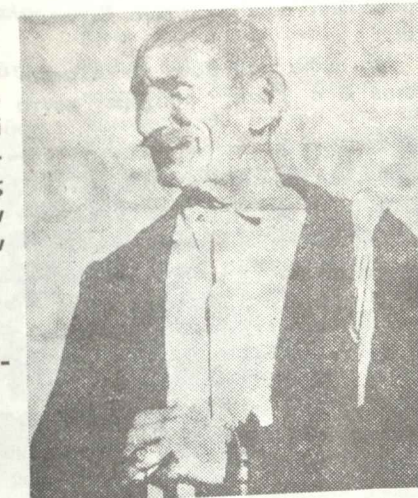
Οι Βικογιάτροί του Ζαγοριού

ψωμί και τόβαζαν κατάπλασμα στο στήθος σε περιπτώσεις πνευμονίας, ή το έκαναν «παπάρα» και το έτρωγαν ή έπιναν το ζωμί του, για να γιατρέψουν διάφορες μολύνσεις. Άλλωστε, η κορτιζόνη κι άλλα πολλά σύγχρονα φάρμακα προέρχονται από επεξεργασία ορισμένων βοτάνων.

Για τους κομπογιαννίτες, γράφουμε με βάση τα στοιχεία που μας έδωσε ο γιατρός - χειρουργός κ. Λάμπρος Π. Σπύρου, ο οποίος έχει ασχοληθεί πολύ με το θέμα αυτό, και τον συγκαλεί τοπικιστικά.

Γιατί οι κομπογιαννίτες ήταν, απλούστατα, οι παλιοί πρακτικοί γιατροί της Ηπείρου, που περιπλανιόνταν στις πόλεις και στα χωριά της Ελλάδας και όλων των Βαλκανίων, στα χρόνια της δουλειάς στους Τούρκους.

Όπως εξηγεί δηλαδή ο κ. Λ. Σπύρου, οι πρακτικοί αυτοί γιατροί της Ηπείρου δεν είχαν βέβαια πτυχία πανεπιστημίων, ούτε βγήκαν από ε-

ΣΥΛΕΚΤΗΣ ΒΟΤΑΝΩΝ

πιστημονικά εργαστήρια, αλλά από την περίφημη κοιλιά του Βίκου, που είναι γεμάτη φαρμακευτικά βότανα. Αυτά χρησιμοποιούσαν για να θεραπεύσουν τον πληθυσμό της Ελλάδας και όλης της Βαλκανικής Χερσονήσου, που δεινοπαθούσε και να συνήσουν, που δεινοπαθούσε και να σπαστούν εκεί. Γιατί οι λέξεις έχουν μια δική τους λογική και δεν ερμηνεύονται αν δεν ξέρεις την αληθινή τους ιστορία. Αν όμως τύχετε στον ακαστό που ξέρετε να σας απαντήσει σωστά, μπορεί ν' ακούσετε μερικά πολύ συναρπαστικά πράγματα που ούτε τα φαντάζεστε. Αυτό έγινε στον γράφοντα κι έτσι έχει την ευκαιρία να μεταφέρει εδώ την καλύτερη υπέρσωση των απρακτικών γιατρών, από ένα γνωστό γιατρό της Αθήνας.

Μπορείτε να φανταστείτε ότι οι κομπογιαννίτες γνώριζαν τις ιδιότητες της μουχίας, από την οποία βγήκε η πενικιλίνη, πολύ πριν τις ανακαλύψει ο Φλέμινγκ;

Μα, βέβαια. Στα σπίτια των χωρικών μας, εδώ και περισσότερα από 100 χρόνια έβρεχαν μουχλιασμένο

Το επάγγελμα των πρακτικών αυτών γιατρών ήταν κληρονομικό και πήγαινε από πατέρα σε παιδιά και ιδιαίτερα στον πρωτότοκο γιό, τον οποίο πολλές φορές έστελναν κοντά σε φημισμένους γιατρούς της Ευρώπης, για να συμπληρώσουν τη μόρφωσή τους.

Αφού λοιπόν τα πράγματα ήταν έτσι, γιατί τους έλεγαν «κομπογιαννίτες». Και πάνω απ' όλα, γιατί έμεινε η λέξη κοροΐδευτική; Είναι άραγε κακό αν το εξηγήσουμε ότι ήταν κάποιοι πρακτικοί γιατροί απ' τα Γιάννινα που θέρπευαν με κόμπος, δηλαδή με ρίζες;»

Η προέλευση της ονομασίας, όπως την εξηγεί ο γιατρός κ. Λ. Σπύρου, που τη θυμάται από τον Γυμνασιάρχη του στην Κέρκυρα, Δ. Σάρρο, οφείλεται στις λέξεις «κόμπος» ή ρίζα των διαφόρων χόρτων (κνησάνων).

Από τα τόσα γοητευτικά στοιχεία που βρήκα για την ιστορία και τη δράση των κομπογιαννιτών, μερικά είναι τόσο χαριτωμένα, που δεν αντιστέκομαι στον πειρασμό να σας μεταφέρω μερικά από τα πιο ενδιαφέροντα:

Όπως, ας πούμε, για το χοντρό ραβδί ή ρόπαλο που κρατούσαν για να προφυλάγονταν από τα τσοπανόσκυλα που την εποχή εκείνη ήταν πολυάριθμα σ' όλες τις περιοχές της Ελλάδας, αλλά και για να αμύνονται από τις επιθέσεις που καμιά φορά τους γίνονταν ύστερα από μια θεραπεία που απέτυχε...

Όταν ένας κομπογιαννίτης έμπαινε σε κάποιο χωριό ή και σε μια πόλη διαλαλούσε με τελέλιδες ή και ο ίδιος την ιδιότητά του με τα σλόγκαν: «Καλός γιατρός», «Καλά γιατρικά», «πουλά ζωή».

Ο Αλέξ. Σούτσος, γράφοντας την κωμωδία «Ο άσωτος», παρουσιάζει τον Ιπποκράτους Ιατρό, να λέει:

Δεν είμαι εγώ Ζαγοριανός να περπατώ στο δρόμο Με αλοφές, μ' έμπλαστρα, με βότανα στο ώμο Και με δοντάκια, συριγγών και νυστεριών χαράλα Με το σασμοροκάλακο να τρέχω στο κεφάλι. Καλός γιατρός, πουλά ζωή, πούος θέλει, πούος θα πάρει; Να ακούζω από το κουτσό και ψάφω μου μουλάρι.

● ΘΕΡΑΠΕΥΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΧΟΛΕΡΑ

Φυσικά, η άφιξη σε κάθε χωριό ή πόλη, των εμπειρικών εκείνων γιατρών, χαιρετιζόταν σαν απουδαίο γεγονός, γιατί απ' αυτούς περίμεναν οι χωριάτες την σωτηρία στις παθήσεις που τους κατατρέχανε.

Ε, λοιπόν, αν ξεφυλλίσετε τις λαογραφίες, θα βρείτε ότι πολλοί κομπογιαννίτες υπήρξαν περίφημοι για τις γνώσεις και τις επιτυχίες τους. Θ' ανακαλύψετε ότι ο Ι. Πετράλης α-

πό το Σκαμνέλι μετρούσε σαν ο καλύτερος γιατρός του Βουκουρεστίου το 1716. Ότι ο Χ. Πασχάλης ή Πασχάλογλου, από το Καπέσοβο, υπήρξε γιατρός πεσάρων σουλτάνων μέχρι το 1823. Ότι ο Ζώνιας, από τη Βίτσα, θέρπευε τις παθήσεις των νεφρών διαλύοντας πράσινη μούχλα στο νερό και δίνοντας στους αρρώστους να το πίνουν για 3-4 μέρες. Ότι ο Φραγκούλης και ο Γοργίδας, από το Σκαμνέλι θέρπευαν τη χολέρα με άγνωστα βότανα (κι αργότερα ίδρυσαν στο χωριό τους Πρακτική Ιατρική Σχολή και Γυμνάσιο, όπου φοιτούσαν πολλοί νέοι από τα γύρω χωριά).

Ο Ρεμπώ, αναφέρει στα απομνημονεύματά του, ότι κάποιος νεαρός είχε τραυματιστεί στην Τριπολιτσά, με πυροβόλο όπλο στο δεξί μάτι, το οποίο και έβγαλε, αλλά το τραύμα του έπαθε μόλυνση και ο άρρωστος κινδύνευε να πεθάνει.

Τότε κλήθηκε ο εμπειρικός του στρατοπέδου, ο οποίος τον θέρπευσε με τη χρήση ορισμένων βοτάνων κι ύστερα απ' αυτό η φήμη του αυξήθηκε καθώς και τα κέρδη του, σε βαθμό τέτοιο που ο βρωμιάρης μέχρι τότε και πουκαράς εκείνος, άρχισε να κυκλοφορεί όχι πια πεζός αλλά πάνω σε μουλάρι και πάντα με ακολουθία...

Όσο για τις αμοιβές που έπαιρναν οι κομπογιαννίτες εκείνοι, ήταν πάντα ανάλογες με τα «φάρμακα», που συνήθως ήταν καρποί κέδρου, αμυγιά, αγγιάδα, πολυτρίχι, αλοιφές, εκδόρια, μοντζούνια, έμπλαστρα, φειδόχορτο και σαν τουντωτικό των γερατιών το τραγόχορτο ή και ο καρπός του πουρνარიού.

Επίσης μεταχειρίζονταν το αμμωνιακό αλάτι, τη στίψη, το ρακί για τα τραύματα και διάφορα άλλα φυτικά φάρμακα (βότανα).

Και επειδή ο γιατρός κ. Λ. Σπύρου, που συγκέντρωσε όλα αυτά τα στοιχεία είναι χειρουργός, δεν ξεχνάει, να τονίσει ότι οι κομπογιαννίτες έκαναν συχνά με τέτοια καταπληκτική δεξιότητα χειρουργεία, κήλης που θα τη ζήλευαν πολλοί ειδικοί επιστήμονες εκείνης της εποχής.

Βέβαια, συμπληρώνει, υπήρχαν και θύματα, αλλά και σήμερα ακόμα που η επιστήμη και ιδιαίτερα η χειρουργική έχει δημιουργήσει καταπληκτικές προόδους, δεν έχουμε ατυχήματα.

Για να συνεννοούνται μεταξύ τους, είχαν καθιερώσει ειδική γλώσσα, από την οποία σας δίνουμε εδώ μικρό δείγμα:

η ρακή: λαιμύρω το αλάτι: γνήσιο εκκλησία: αγιαστούρα αρκούδα: Ρωσία βαρεία: η οκά δεξιά: Χριστιανός χορεύει η Θεοώρα: βράζει η φακή καυτήρια: κρεμμύδια κυραθεία: πυρετός λερός: παπάς παλαμάρι: χέρι

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 18

ου χή.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ

ΣΤΑΥΡΟΣ Γ. ΠΕΛΛΕΝΗΣ

Τα πάντα μπορούν να συμβούν στη ζωή, ακόμα και πράγματα που η πιο τολμηρή φαντασία φέρνει στο μυαλό του ανθρώπου. Αλλά, ότι τόσο πρόωρα θα αποχαιρετούσε τη ζωή ο Σταύρος Πελλένης, σε ηλικία μόλις 31 ετών, αυτό το πράγμα δεν το πιάνει ο νους μας.

Δεν νομίζω πως θα μπορούσαμε να συνηθίσουμε στην ιδέα ότι ο Σταυράκης μας δεν θα βρίσκεται μαζί μας, δεν θα τον βλέπουμε, δεν θα τον ακούμε στο τηλέφωνο...

Είναι βαρύ, λοιπόν, και πικρό το χρέος ν' απευθύνω, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 40 ημερών από το θάνατό του, τον ύστατο χαίρετισμό στον αγαπητό φίλο, τον υπέροχο νέο, τον ανδριολέτη αγωνιστή, στο Σταύρο Πελλένη. Πικρό, γιατί μένουμε ακόμη άφωνοι μπροστά στον τόσο πρόωρο και αδόκητο χαμό του.

Γεννημένος στα Γιάννινα το 1954, από γονείς Ζαγορισίους (ο πατέρας του από την Ελάτη και η μάνα του από το Μονοδένδρι), τέλειωσε την Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή και άρχισε την υπαλληλική του σταδιοδρομία στον Ο.Α.Ε.Α. Θεσσαλονίκης. Η θητεία του σαν υπαλλήλου ήταν υποδειγματική. Οι συνάδελφοί του θα θυμούνται πάντοτε το εξαιρετικό ήθος, τον ήπιο χαρακτήρα, αλλά και την προσήλωση και τη συνέπεια που έδειξε στην άσκηση του έργου του.

Μακριά από τεχνικούς θορύβους, με οικογενειακή αγωγή και παιδεία, ο Σταύρος Πελλένης ήταν, απλά, μέσα στα πράγματα, στις χαρές και τις λύπες των φίλων, των συναδέλφων και των συμπατριωτών του.

Αγαπητέ μας Σταυράκη, Ήσουν ένας εκλεκτός φίλος, συνάδελφος, συγγενής και πατριώτης. Βιάστηκες, όμως, να φύγεις και άφησες την τραγική μάνα σου ορφανή κι εμάς τους συγγενείς και φίλους σου θλιμένους. Στο βιαστικό ταξίδι σου θέλουμε να ξέρεις πως θα σε θυμόμαστε πάντα με αγάπη και πως θα σ' έχουμε πάντα ζωντανό στη μνήμη μας και στην καρδιά μας.

Ειλικρινά δοκιμάζουμε μεγάλο πόνο και απέραντη θλίψη για τον πρόωρο χαμό σου. Ξαν αποχαιρετιστήριο, σου εκφράζουμε από τα βάθη της ψυχής μας τον πόνο και τη λύπη μας και ευχόμαστε το χώμα που σε σκέπασε να είναι ελαφρύ, στη δε χαροκαμένη μάνα σου —τι άλλο;— πλούσια παρηγοριά.

K.Π.Ζ.

ΗΛΙΑΣ ΑΝΔΡ. ΠΑΣΧΟΣ

Ακέραιος, σεμνός, ίσιος, γεμάτος καλωσύνη ήταν ο μακαρίτης Ηλίας Ανδρ. Πάσχος.

Αυτές τις ιδιότητες τις απόκτησε

απ' της ζωής το πέρασμα, με τα χρόνια. Τις απόκτησε αγναντεύοντας πάνω στα βουνά μας, που χρόνια έβρασε το κοπάδι του, και κύταζε και προβληματιζόταν και θαυμάζονταν με των αστεριών τις μυριάδες τις αμέτρητες, τις ασέληνες νύχτες. Και θαύμαζε το φεγγάρι και τις μαβιές δύσες και τις χαρούμενες ηλιαντολές. Και μέσα στην αθώα κι αγνή ψυχή του ένοιωθε για όλα τούτα τα θαυμαστά κάτι που τον αντάμωνε με το θείο....

Εργατικός, τίμιος και με καλλιτεχνικό ταλέντο σκάρωνε, πάνω στο ξύλο του «πιεζαριού», θαυμάσιες «κλιττές» και αρχιερατικές ράβδους, όπως του αείμνηστου ιεράρχη Σπυρίδωνα και του Βασίλη Παύλου, όταν έγιναν τα εγκαίνια του δρόμου, στο Γυφτόκαμπο το 1952.

Έζησε αρμονικά με τη γυναίκα του και τα παιδιά του που πάσχιζε πάντα να τους δείξει το σωστό, τον τίμιο, το Χριστιανικό δρόμο. Δεν ύψωσε ποτέ τη φωνή του. Ποτέ δε μάλωσε, κακός λόγος δεν βγήκε από το στόμα του.

Τώρα ο εν Υψίστοις Κύριος ας τον αναπάψει μαζί με τους δικαίους κι ας παρηγορήσει την οικογένειά του.

Στα 85 χρόνια του άφησε τον κόσμο τούτο...

Ε.Γ.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΠΑΘΑΚΗΣ

Φθόνησεν ο χάρος ο μικρός τον Κώστα Σπαθάκη τη λεβέντικη περπατησιά στις δημιουργικές, ζωής τη στράτα και τούστειλε το σαράκι του θανάτου. Κι εκεί που άπλωσε τη μοσχοβολιά της καλωσύνης στους συνανθρώπους του. Εκεί που ανέβαινε ολόχαρος και φεγγαρόβολος στο μετερίζι της ομορφιάς, της αρετής και της ανθρωπιάς τον έσφιξε στη σιδερένια του αγκαλιά.

Τον κάρφωσε στην αναπηρική πολυθρόνα εικοσιπέντε βασανισμένα χρόνια και πάλευε μαζί του νυχτόμερα για να τον νουνατίσει.

Οι γονείς του, ταδέρφια του, οι συγγενείς, οι αλογάριαστοι φίλοι και συμπατριώτες του παραστέκονταν με συμπόνια και θαυμασμό για την ανεξάντλητη υπομονή και καρτερία στην μαρμαρένιων κλωνιών τον αγώνα τον πολεμένο.

Ωσπου ένα —Αυγουστιάτικο δειλινό το λουλούδι της ζωής δίπλωσε τα πέταλά του και φυλλορόσησε αφήνοντας σόλους μας το άρωμα της ευγένειας, της καλωσύνης, της αφειδώς προσφοράς σόλους τους τομείς της κοινωνικής και πατριωτικής ζωής.

Έτσι μένει η φωτισμένη του προσωπικότητα στις ψυχές όλων μας ολόφωτο καντήλι για παντοτεινή θύμηση κι αιώνια αθανασία.

Ξέρουμε ότι ο Κωστάκης μας θα γίνεται συχνά αέρινο γλυκό κι απαλόφωτο αέμνο που θα συντροφεύει τη ζωή μας!...

Κι εμείς στα λουλούδια του τάφου, που θα τα θρέψουν τα γιαννιώτικα χώματα θαφνίμε με τις

δυσσοσταλίδες σταυγερινά πριονά να λαμπυρίζουν τα δάκριά μας τα καυτά κι αυτόν που μας έφυγε και τον χόσασε για μας που ορφανέψαμε απ' αυτόν!

Δ.Σ.

ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Πριν ακόμη σβίσει, αγαπημένε μας Σπύρο, ο απόηχος απ' την πρόσφατη νεκρολογία σου για το θάνατό του αγαπητού κι αλησμόνητου συγχωριανού μας Μιχάλη Τζιόβα, και να, καινούριο θλιβερό μαντάτο για το δικό σου το χαμό μας βρήκε στο χωριό μας. Ξαν αστραπή μας κεραυνόβλησε όλους τους Σουδενιώτες η είδηση του θανάτου σου.

Το γνωρίζαμε, ότι τώρα τελευταία η υγεία σου δεν πήγαινε και τόσο καλά. Το ξέραμε, αλλά δεν το πιστεύαμε, δε θέλαμε να το πιστώσουμε γιατί σε ξέραμε λεβέντη ορθόπλωρο σε όλα του. Γι αυτό και κάθε μέρα όλο και αγναντεύαμε απ' τη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

Ξαν κλωσοπούλα σε περσιγύριζαν και σε πρόσμεναν μικροί και μεγάλοι. Γιατί σ' όλους ήσαν αγαπητός. Γιατί σ' όλους ήσαν αγαπητός. Γιατί σ' όλους ήσαν αγαπητός. Γιατί σ' όλους ήσαν αγαπητός.

Οι γονείς του, ταδέρφια του, οι συγγενείς, οι αλογάριαστοι φίλοι και συμπατριώτες του παραστέκονταν με συμπόνια και θαυμασμό για την ανεξάντλητη υπομονή και καρτερία στην μαρμαρένιων κλωνιών τον αγώνα τον πολεμένο.

Έτσι μένει η φωτισμένη του προσωπικότητα στις ψυχές όλων μας ολόφωτο καντήλι για παντοτεινή θύμηση κι αιώνια αθανασία.

Ξέρουμε ότι ο Κωστάκης μας θα γίνεται συχνά αέρινο γλυκό κι απαλόφωτο αέμνο που θα συντροφεύει τη ζωή μας!...

Κι εμείς στα λουλούδια του τάφου, που θα τα θρέψουν τα γιαννιώτικα χώματα θαφνίμε με τις

σκαλικά και Επιθ)κή σου δράση δεν είμαστε άξιοι να πούμε τίποτε περισσότερο, παρά να επαναλάβουμε εκείνα που σε ανύποπτο χρόνο μας είπε κάποτε στη Λειβαδιά ο Γ. Επιθ)κή σαν τον Τσατσόπουλο.... Το σχολείο εξ' άλλου στο Κλωνί της Επιθ)κής του καριέρας, μένει πάντα εκεί μάρτυρας και σύμβολο μαζί για τα μαθήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

ΒΛΑΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΔΩΡΕΕΣ

ΣΚΑΜΝΕΛΙ: Με τη συμπλήρωση 8 χρόνων από το θάνατο του αξέχαστου αδελφού μας Γεωργίου Μ. Γιαννακού τέλεσαμε τρισάγιο και δι-αθέσαμε 6.000 δρχ. στην εκκλησία του χωριού μας και 4.000 δρχ. σε άλλους σκοπούς.

Οι αδελφές του
Αγγελική, Ιμπόλυτη, Όλγα

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ
στην Αδελφότητα
ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ
για τους σκοπούς της
Για το Οστεοφυλάκιο

Ντιναλέξης Γεώργιος δρχ.	600
Τζαδής Νικόλαος	500
Γκογιάννος Βασίλειος	1.500
Γκογιάννος Αθανάσιος	500
Λευκοθέα Αναστ. Λίλη	4.000
Κων. και Μελομένη Γκωλέστη	3.000

Είς μνήμην
Ευαγγέλου Εμμανουήλ
Ιατρού
Εμμανουήλ Ευριπίδης 5.000
Χέλμη Εμμαν. Θέτις 10.000
Εμμανουήλ Πιπίτσα 10.000

Για τη στέγη
του Αγίου Δημητρίου
Αριστούλα Κ. Πανάγου - Τσέ-
τσικα 2.000
Αθανάσιος Γ. Βαζάκας 1.000
Μιλτιάδης Η. Δόσης 1.000
Ελένη Ν. Τζόκα 500

ΖΑΓΟΡΙ μας

ΟΙ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ ΧΟΡΟΙ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 6

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

...όπως γινόταν τα τελευταία χρόνια στο κεντρικό Ζαγόρι. Το έδεναν στο λαιμό και αφήναν τα ά-
...που του να πέφτουν προς τα πίσω. Ο τρόπος αυτός του δεσίματος του κορμιού λεγόταν τζουβρέ. Τα μαθήματα αυτά του κεφαλιού ήταν ελαφρά κεντήματα, σταμπαρισμένα δάσκαλος και μια δασκάλα όταν αυτές μολύς να διακρίνονται, με χρώματα απαλά και αγνά σε αποχρώσεις πετρώ, πρόσιμου και γκεννά. Το μαθήματα διέφεραν ανάλογα με την ποιότητά τους και λέγονταν, Πολίτικα, της Βιέννας, Ροδοσιανά, μεσολαβούσαν χαλεπόι χρόνοι κι αν εκείνος όπως και τόσο άλλοι δεν έσπερτε ως έπαθλο της πολλαπλής αυτής προσφοράς του εξαγαγκιστικό σε παραίτηση. Κι αφού η τύχη στέρνα μας μήπως και τούτο το καλοκαίρι, όπως πάντα ανοίξουν και πάλι τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού σου. Όμως μάταιά 'σφαλίσαν κι αυτά μαζί με τα μάτια σου μια για πάντα και οριστικά. Ορφάνεψαν Σπύρο μου οι δικοί σου απ' το χαμό σου. Βουβράθηκαν και μαρμάρωσαν οι χωριανοί σου, λιγότεψαν οι πιστοί, η Αδελφότητά μας φτώχισε ακόμη περισσότερο και οι χιλιοπατημένες σου βουνοκορφές και ράχες του χωριού μας θ' αποζητούν για πάντα τον καλύτερο φίλο και σύντροφό τους. Ο Σπύρος υπήρξε ο πιο παθιασμένος απ' όλους μας Σουδενιολάτρης. Γέμισε το μαγαζί του χωριού μας κάθε καλοκαίρι ή φθινόπωρο με την παρουσία σου.

ΟΙ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ

ΚΑΙ ΟΙ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 17

συνδυασμό και την εκφραστικότητα του σχεδίου καθώς ξετυλίγεται χωρίς πολυχρώμες και κραυγαλέες αντιθέσεις, αλλά σαν ένα εξάισιο αρμονικό σύνολο που σ' εντυπωσιάζει με την ευγένεια, τη σοβαρότητα και την αριστοκρατική του έκφραση. Και το περίεργο στη δημιουργία αυτού του αποτελέσματος είναι, ότι αναπτύχθηκε σε μια άγνοη ορεινή περιοχή και απομακρυσμένη από τα μεγάλα αστικά κέντρα, από ανθρώπους που διαρκώς βρίσκονταν σε αμάχη με τα στοιχεία της φύσης και ζούσαν μια ζωή γεμάτη στερήσεις, μέσα σε πανύψηλα βουνά, που κάθε άλλο παρά για τέτοιου είδους επιδιώξεις και αναζητήσεις σε προδιαθέτουν.

Ποιμενικός αρχικά ο βίος των πρώτων κατοίκων του Ζαγορίου, δεν κατόρθωσε να επεκταθεί και να κυριαρχήσει καθώς το θεσπέσιο περιβάλλον συνηγορούσε για τη δημιουργία μιας ζωής σκληρής μεν, αλλά και ειδυλλιακής. Η Ζαγορία ψυχή γοητευμένη από το απαράμιλλο περιβάλλον και αιώνια αδεράπειτη νοσταλγός της ομορφιάς του, έσπασε τους στενωπούς ορίζοντες που έκλειναν τα περήφανα βουνά και θέλησε να πετάξει σε μακρινούς κόσμους αναζητώντας ότι ωραίο και υψηλό μπορούσε να επιθυμήσει ο άνθρωπος. Με τη λαχτάρα αυτή ο Ζαγορίσιος ξεκίνησε για την πραγμάτωση των ωραίων ονείρων του σε χώρες μακρινές χωρίς ν' αλλοτριώσει τίποτε από κείνα που είχε χαράξει στην ψυχή του η προγονική σοφία και πείρα από τα τρυφερά χρόνια της παιδικής του ηλικίας.

Έτσι κατόρθωσε να μεταφέρει στη γη των πατέρων του, ότι ωραίο και καλό συναντούσε στα ξένα, μαζί με το μόχθο της τιμίας εργασίας του. Ο πλούτος αυτός συντέλεσε πάρα πολύ στο ν' αναπτυχθεί ένα εντελώς διαφορετικό κλίμα, απ' ότι συνέβαινε πολύ παλιότερα και να δημιουργηθεί μια άμιλλα μεταξύ των ξενιτεμένων, ποιος θα μπορούσε να ευεργετήσει τον τόπο του περισσότερο από τον άλλο. Ο πλούτος αυτός που συγκεντρώθηκε με την πάροδο του χρόνου στο Ζαγόρι είχε σαν φυσικό επακόλουθο, όχι μονάχα την πνευματική ανάπτυξη των κατοίκων αλλά και την αλλαγή του όλου τρόπου της διαβίωσης τους που ζητούσε να βρει κάποια διέξοδο πιο πέρα από την ευμάρεια που τους πορείχαν τα υλικά μέσα. Έτσι μονάχα θα μπορούσαμε να δώσουμε κάποια ερμηνεία στη δημιουργία της πανέμορφης Ζαγορίας γυναικείας στολής που περιγράφουμε πιο πάνω, έστω και τόσο αμυδρά.

Τι απέμειναν όμως σήμερα από την ανεπανάληπτη αυτή ενδυμασία; Μια

νοσταλγική ανάμνηση των γερόντων και ένα Μουσικό είδος που φυλάγεται ακόμα στα σεντούκια μερικών σπιτιών του χωριού μας και το θυμούνται στις εθνικές γιορτές οι νέοι μας.

Όσο για την τωρινή ενδυμασία των Αριστινών, όπως και όλων των άλλων κατοίκων, όχι μονάχα του Ζαγορίου, αλλά και όλης της χώρας, τόσο των αντρών όσο και των γυναικών δεν έμεινε τίποτε που να θυμίζει, έστω και στο ελάχιστο, κάτι από την παλιά εκείνη Ζαγορία ενδυμασία. Οι συνθήκες και ο τρόπος διαβίωσης από το ένα μέρος και η σμίκρυνση των αποστάσεων μαζί με τη στενότερη επαφή των λαών σπείδωσαν τα πάντα σε τέτοιο σημείο, που είναι εντελώς αδύνατος ο διαχωρισμός των ανθρώπων από το ντύσιμό τους.

Έτσι μικροί και μεγάλοι, άντρες και γυναίκες, δεν διαφέρουν σε τίποτε, όσον αφορά την ενδυμασία από ένα κάτοικο οποιουδήποτε μεγάλου ή μικρού αστικού κέντρου, όχι μονάχα της χώρας μας, αλλά και ακόμα άλλων χωρών θα έλεγα, χωρίς αυτό να θεωρηθεί υπερβολικό.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΡΑΛΗΣ
(Από το βιβλίο «ΑΡΙΣΤΗ και ΔΥΤΙΚΟ ΖΑΓΟΡΙ»)

ΝΕΟΙ ΜΟΝΙΜΟΙ
ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ
ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Στο αγαπημένο μας παιδί Ιωάννη Βαζάκα του Αθανασίου, από τον Ελαφότοπο Ζαγορίου που απεφοίτησε ευδοκίμως τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και ονομάστηκε μόνιμος ανθυπολοχαγός πυροβολικού ευχόμαστε καλή σταδιοδρομία.

Οι γονείς του, Τα αδελφία του, Οι συγγενείς, Οι φίλοι του.

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΒΑΡΩΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΞΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ
Ιωάννινα: Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. (0651) 26.266 και 28.088

Υπεύθυνη Διευκρίνισης:
ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ
Τυπογραφείο: Γ. Δούβαλη
Ε. Αποστόλου - Κ. Πασχάλη
28 Οκτωβρίου 41 - Τηλ. 54.4

Τό ποσόν της ετήσιας
συνδρομής προαιρετικό

ΓΑΜΟΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5

τι σας κάνω».

Το ξεκίνημα κι ο αποχαιρετισμός θα γίνονταν σε κάποιο πλάτωμα. Κι άρχιζαν τα πειράγματα:

«Σας επήραμε τη νύφη
σας χαλάσαμε το σπίτι».
(Οι συγγενείς του γαμπρού).

Οι συγγενείς της νύφης από την άλλη μεριά, πούχαν φροντίσει από γρηγορότερα να κρύψουν στις μασχάλες και στις τζέπες τους, πιάτα, κουταλοπήρουνα ή σαγάνια, τάβγαζαν τώρα και τα χτυπούσαν λέγοντας: «Σας επήραμε τα πιάτα κ.λ.π.». Δεν τάκλεβαν φυσικά, μόνο για το έθιμο, μπορούσε όμως να γίνει και κανένα μικροκαυδακά, τα σερβίτσια τότε δεν ήταν και τόσο ευκολοεύρετα.

Δε θυμάμαι να είχαν το συνήθιο να επιδείκνουν τα ασπρόρουχα της νύφης στα χωριά μας, στα Γιάννινα το είχαν. Ο Παπαδιαμάντης περιγράφει ένα χαριτωμένο καυγαδάκι σε μια τέτοια επίδειξη στο νησί του, που χάλασε ο γάμος, γιατί τα βρακιά της νύφης, κατά την εκτίμηση τη ξαδέφρης του γαμπρού, ήταν ελλεινά ραμμένα, ενώ για την ξαδέφρη της νύφης ήταν άνογα.

Ένα άλλο θέμα τώρα και σοβαρότατο. Ωραία τα γλέντια και τα ξενύχτια τρία εικοσιτετράωρα. Το νερό ζευγάρι γύριζε στο σπίτι ν' αναπαυτεί. Αλλά αν στην κατάσταση που βρίσκονταν, η νύφη ξεθεωμένη και ξενυχτισμένη, ο γαμπρός το ίδιο κι από πάνω και φορτωμένος με αρκετό οινόπνευμα, αν λέω, τη μέρα αυτή γίνονταν σύλληψη τέκνου, το παιδί αυτό θα ήταν απόλυτα φυσιολογικό;

Αφήνω την απάντηση στους ειδικούς.

Στο Φανάρι όμως άκουσα ότι είχαν το εξής έθιμο, Θρησκευτικό. Απαγορεύονταν να κοιμηθούν μαζί το νέο ζευγάρι, προτού να εκκλησιαστούν, όπως έλεγαν, να τους ελογίσει δηλαδή ο παπάς, την Κυριακή μετά το γάμο τους, οχτώ μέρες ύστερα από το γάμο τους δηλαδή. Ξαφνιάστηκε όταν τ' άκουσα.

Μπράβο, τους είπα, θαυμάσιο έθιμο, να το κρατήσετε.

Π. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ
Γιατρός

● ★ ●
ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η χωριανή μας Λίνα Μπασιλή πήρε το πτυχίο της Μαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

— Η Τέτα Δ. Κούλα πήρε το πτυχίο της Γαλλικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Και στις δύο εύχομαι καλή τύχη και μια θαυμάσια σταδιοδρομία.

Ε.Γ.

ΟΙ ΒΙΚΟΓΙΑΤΡΟΙ
ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 6

λαϊνό: νερό

● Επίσης, οι συνεννοήσεις μεταξύ σπουδών αρρώστους γίνονταν ως εξής:

— Πως πηγαίνει ο άρρωστος; πως παλεύει ο σαρωμένος.
— Είναι καλά; γράφει μπάνια.
— Έχει πυρετό; κριτζίει η κορφήνα.

— Κάμε συμφωνία: μπάνιοσε πάτο.
— Δεν θέλει; δεν ζηλιώνει.
— Άφρησέ τον; ζιφριάσε τον.
— Φύγε μας ενόησε ο γέροντας: πόντους κατοίκους του, που αγνωπούλησε, μας ανόησε ο σαρώλης.
— Πάρτα στο χέρι: σουφρώσε τον από το παλαμάρι.
— Είναι άσχημα: γράζει σοχούλα.
— Του πονούν τα πόδια: τον κριτζίουν τα πατούμενα κ.λ.π.

Με το θέμα αυτό, ο γιατρός Ι. Σπύρου, έχει δώσει και μια ενδιαφέρουσα διάλεξη πριν από χρόνια στον «Παρνασσό», στην οποία κατέληγε αποδίδοντας φόρο τιμής κομπογιάννης, που τους ονομάζει πρόδρομους των σημερινών φυτικών φαρμάκων και τόνισε ότι ο φυτικός όμοιος δεν μας έχει ακόμη αποκαλύψει όλα τα μυστικά του.

Κι αν πριν από λίγα χρόνια η επιστήμη αντιμετώπιζε με περιφρόνηση τις θεραπευτικές ιδιότητες των βότων, σήμερα κανένας σοβαρός επιστήμονας δεν αμφισβητεί ότι παρά από τις προλήψεις υπάρχει ένα πολύτιμο κεφάλαιο μακροχρόνιων φαρμάκων που η αληθινή επιστήμη μπορεί και να χρησιμοποιήσει.

Η φύση ολόκληρη είναι ένας άπαιτος φαρμακόν που οι θεραπευτικοί της θησαυροί ήταν γνωστοί στους ανθρώπους πριν από χιλιάδες χρόνια και οι οποίοι δεν έχουν ακόμη μελετηθεί συστηματικά από την επιστήμη παρά τις προσπάθειες που γίνονται, γι' αυτό βλέπουμε πως παρά την καταπληκτική πρόοδο της ιατρικής επιστήμης, η δυσπιστία πολλών ανθρώπων προς τους επιστήμονες δεν χάθηκε ακόμη και ούτε θα χαθεί γιατί πολλά και σήμερα βότανα ή γιατροσόφια έδωσαν και δίνουν άριστα θεραπευτικά αποτελέσματα».

Κ.Μ.

— ★ —
ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ

ΕΛΑΤΗ: Για τον θάνατο του συμπατριώτη μας και αγαπητού φίλου ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΕΛΛΕΝΗ, πτυχιούχου Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής και υπαλλήλου του ΟΑΕΔ Θεσσαλονίκης.

Ο Θεός να αναπαύσει την ψυχή του και να παρηγορεί την χαρομένη γυναίκα.

Οικ.: ΝΙΚ. Ι. ΜΠΑΛΟΥΓΙΑ
Οικ.: ΤΑΡΣ. Χ. ΚΩΣΤΟΥΛΑ

Η ΒΟΒΟΥΣΑ

Δημοσιεύουμε ταξιδιωτικές εντυπώσεις του ταξίαρχου ε.α. κ. Γιάννη Θεοχάρη από τη Βοβούσα που μας έστειλε ο συνεργάτης μας κ. Χρόνης Δρούγιος:

Πάνω εκεί στις Πίνδους μας τις κορφές — όπως λέει το γνωστό εμβατήριο — κοντά στις πηγές του Αλφειού ποταμού, βρίσκεται απομονωμένη αλλά ζωντανή η Βοβούσα, το παλιό και με ιδιαίτερη ελληνική ροπή ομορφιά, χωριό.

Παλαιό δεσμοί που με συνδέουν με φίλους συχνά στο χωριό και με λίγες μέρες συντροφιά τους πόντους κατοίκους του, που αγνωπούλησε, μας ανόησε ο σαρώλης.

Αυτή η ροπή είναι βέβαια γενική, αλλά στη Βοβούσα υπάρχει από τους παλιούς η θέληση για παραμονή στη γη των προγόνων τους στο χωριό τους και στα γύρω ψωμάκια με τις παρακάτω προϋποθέσεις:

α) Ο δρόμος Ιωάννινα - Α.ν. Ζαγόρι - Βοβούσα - Περιβόλι - Γρεβενών ο τρίτος και συντομότερος δρόμος που συνδέει Ήπειρο - Μακεδονία) να βελτιωθεί με μόνιμο οδόστρωμα και να γίνουν τα απαραίτητα τεχνικά έργα.
β) Να εγκατασταθεί σύγχρονο διευρωπαϊκό (σήμερα υπάρχει ένα τηλεφώνιο στο κοινοτικό κατάστημα που πολλές φορές δεν λειτουργεί).

γ) Να τοποθετηθεί αγροτικός γιατρός με όχημα ασθενοφόρο και με νοσοκόμο βοηθό (τουλάχιστον τη καλή της ανθρωπότητας).

Σημειώνω πως η περιοχή είναι από τις πιο σημαντικές στην υλοτομία (γιγαντιαία ρόμπολα και οξυές) αλλά η κατάσταση των δασικών δρόμων δεν ευνοεί την εκμετάλλευσή της παρά μόνο 3-4 μήνες το χρόνο.

Αξίζει, τέλος, να αναφέρω ότι όλες οι οικογένειες με σπορική διατηρούν τις παλιές συνήθειες και τα έθιμα ως και την εσωτερική και — κατά το δυνατόν — την εξωτερική όψη του σπιτιού τους, ώστε η γενική άποψη του χωριού να διαφέρει ελάχιστα από κείνη της παλιές εποχής.

Τη δεύτερη μέρα του Πάσχα πρόκει στη γιορτή του Άη - Γιώργη, στην εκκλησία που χτίστηκε το 1814, άκουσα να λέει — όπως το αρχαίο έθιμο — το «Πάτερ ημών» ο πρεσβύτερος του χωριού ενεννητάρις Γιώργης Παπαστέργιος και είδα ύστερα από την απόλυση του καθιερωμένου πανηγυρικού χορού (δύο σειρές άντρες και γυναίκες χωριστά) με επικεφαλής τον πρόεδρο του χωριού,

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ

Με πολύ κόσμο και κέφι και για τρεις μέρες εορτάστηκε και φέτος το πανηγύρι του χωριού. Από την παραμονή της Αγίας Παρασκευής το συγκρότημα του χωριανού μας Ιωάννου Κατσιούλη άρχισε στην κεντρική πλατεία τα νοσταλγικά και παραδοσιακά Ζαγορίσια τραγούδια.

Ο κόσμος άρχισε να μαζεύεται στην πλατεία από νωρίς, ο χορός στήθηκε, και κράτησε μέχρι τις πρωινές ώρες. Το πρωί της Αγίας Παρασκευής χωριανοί και ξένοι των γύρω χωριών ξεκίνησαν για το γραφικό εξοχικό της Αγ. Παρασκευής. Μετά τη Θεία λειτουργία γυρίσαμε όλοι μαζί στην κεντρική πλατεία όπου στήθηκε ο χορός. Φέτος ήταν πάρα πολλός κόσμος απ' όλα τα γύρω χωριά. Αυτό το βράδυ προτιμήθηκαν οι ξένοι στο χορό, που κράτησε μέχρι το πρωί. Τη δεύτερη μέρα του Αγ. Παντελεήμονος έγινε η λειτουργία στον Άγιο Αθανάσιο, τη γραφική εκκλησία που δεσπόζει του χωριού.

Ο κόσμος ξένοι και χωριανοί είχαν κληθεί να παραστούν και στη βάφτη της της κορούλας του Σωτήρη και της Στέλλας Αγόρου. Έτσι ο κόσμος μετά τη Θεία λειτουργία παρέμεινε στην εκκλησία για τη βάφτη. Ανάδοχοι ήταν ο Ανδρέας και η Ευαγγελία Μπότου. Στη μικρή χάριση τον όνομα Ελισαβέτ.

Από την Εκκλησία με τη συνοδεία οργάνων ξεκίνησαν για το σπίτι που θα δεχόταν ευχές οι γονείς, γιαγιάδες, και παπούδες όπου μας περίμενε πλούσιος «μπουφές».

Οι οργανοπαίχτες άρχισαν να τραγουδούν το τραγούδι του σπιτιοκοκύρη Λεωνίδα Κατσιούλη. Το χορό άρχισε η νουνά και στη συνέχεια πολλοί χωριανοί. Το γλέντι κράτησε μέχρι της 4 το απόγευμα. Τέτοια βαφτίσια θα αφήσουν εποχή στο χωριό μας.

Το βράδυ το γλέντι συνεχίστηκε στην κεντρική πλατεία και κράτησε ως το πρωί. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά την πολυκοσμία έγινε ένα όμορφο και ήσυχο γλέντι που δε θα ξεχαστεί γιατί θύμιζε τα παλιά χρόνια.

Φρ. Γκαγ.

— ★ —
ΔΩΡΕΕΣ

ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Οι οικογένειες Δημ. Νουσιάνη και Αλεξ. Θεμελή πρόσφεραν στον Άη - Νικόλα Κανεσόβου 4.000 στη μνήμη της μάνας τους Μελομένης.

ΕΛΑΤΗ: Ο κ. Ανδ. Παπαζαφειρόπουλος πρόσφερε στον Άγιο Γεώργιο 1.000 δρχ. στη μνήμη της Μαρίας Πισπρη.

χωρίς κλαρίνο, μεγάφωνα ή μαγνητόφωνα, χωρίς παραφωνίες, τραγουδιστά, ερμηνεύοντας σκοπούς και στίχους προγονικής προέλευσης άγραφτα, μεταφερόμενα από γενιά σε γενιά.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ
Ταξίαρχος ε.α.

Κοινωνικά

Στον ανθό της νιότης του — 27 ετών — πνίγηκε κολυμπώντας στο Ιάσιο ο Ασπαραγγελλιώτης Γιώργος Α. Ντάγκας. Μεγάλη απώλεια για τη μικρή κοινωνία του χωριού, γιατί 'ταν καλός, ήταν γλυκός, ήταν ακαίριος ο χαριτωμένος νέος με την Πανεπιστημιακή μόρφωση.

Στους πικραμένους συγγενείς του εκφράζουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια κι ευχόμαστε ελαφρό να σταθεί το χώμα που σκεπάζει τον αδικοχαμένο.

★
Πέθανε αιφνίδια σε ηλικία 75 ετών και κηδεύτηκε στο χωριό του ο Δοβριανίτης τσέλιγκας Βάσιος Τσαπάρης. Εργατικός, δημιουργικός, κοινωνικός και ανοιχτόκαρδος ο μετastάς, αφήνει μνήμη αγαθή. Συλλυπούμεθα θερμά τους συγγενείς του κι ευχόμαστε ανάλαφρο να σταθεί το χώμα του τάφου του που αντικρύζει όσες βουνοκορφές περπάτησε πέτρα την πέτρα με τα κοπάδια του.

★
ΣΚΑΜΝΕΛΙ: Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο Τόκλης Περατικός υπάλληλος Ν.Π.Δ.Δ.

Τη Γυναικά του Πιπίτσα το γένος Γενναδίου και τα παιδιά του συλλυπούμεθα θερμά.

★
Και ο Δοβριανίτης Ευαγόρας Κομπάρος, 80 ετών, πέθανε στην Αθήνα. Μελίχιος και εντυπωσιακά ευγενής, χάριζε στους γνωστούς του γοητευτικές ώρες και αξεχάστη φιλία. Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς του και η Αττική γη ας τον καλύπτει στοργικά.

★
ΔΟΛΙΑΝΗ: Πέθανε και κηδεύτηκε στην Καβάλα ο Δημήτριος Αλεξίδης έμπορος ιδιοκτήτης του Βιβλιοχαρτοπωλείου Ο ΗΛΙΟΣ.

Τους συγγενείς του συλλυπούμεθα θερμά.

★
ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο συνταξιούχος υπαξιωματικός Κων/νος Βαζάκ 70 χρόνων.

Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς του.

★
ΕΛΑΤΗ: Πέθανε στις 15 Ιουλίου ύστερα από σύντομη ασθένεια και κηδεύτηκε πάνδημα στα Γιάννινα ο οικονομολόγος Στάυρος Γ. Πελλένης 31 χρόνων, υπάλληλος στον Ο.Α.Ε.Δ. Θεσσαλονίκης.

Στη σωρή του κατατέθηκαν πολλά στεφάνια.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ: Έγινε στην Αθήνα η ανακομιδή των λειψάνων της αγέχαστης συγχωριανής μας Ειρήνης Αθ. Βαρκούκη το γένος Ι. Καλύβα και τοποθετήθηκαν από τα παιδιά της στο σαρκοφύλακιο του χωριού μας κοντά στον αγαπημένο της θάνατο.

ΕΙΣΦΟΡΕΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

1.500 Δραχμές

Θεμ. Νικόκλεια

1.000 Δραχμές

Δρούγιος Χρόνης

Καρράς Αναστ. Γεώργιος

Λαγού Φρειδερίκη

Παπαθεοδώρου Γεώργιος

Παπαστεφάνου Ι. Δημήτριος

Πατσούκας Αχιλλέας

Στολίγκας Βασίλειος

750 Δραχμές

Δούκας Αν. Κων/νος

600 Δραχμές

Τότσας Δ. Θεόκριτος

Τριανταφυλλάδης Γ. Κων/νος

500 Δραχμές

Βασδέκης Γρ. Παύλος

Δώσας Απ. Γεώργιος

Καραγιάννης Θωμάς

Καρατζάς Αν. Γεώργιος

Καρβούνης Χρήστος

Καρμαδάκη Ι. Ελισαβέτ

Κατσιούλη Φρόσω

Κόκκας Κώστας

Κομπάρος Δημ. Φωκίων

Μάντζαρης Ερμ.

Μυρίλα Φιλ. Ανθούλα

Πέτρου Ν. Γιάννης

Στολίγκα Πέπη

Στυλίδης Π. Κων/νος

Στυλίδης Χρ. Γεώργιος

Τάσης Φιλ. Νίκος

Τσιαντής Κ. Παναγιώτης

Τσαπάρη - Στύλου Αγγελική

Τραγουλιάν Ν. Ανδρέας

Τσαργιανήν - Λάζου Ναυσικά

Τσέφα Αριστ. Μαρίκα

Τσολάκης Κων/νος

Φωτίου Ιωάν. Νικόλαος

Φωτίου - Ζαχάρη Μαρία

Χριστοφορίδου Καλυψώ

ΕΥΧΕΣ

Στο ταιριαστό ζευγάρι των εκπαιδευτικών Γεωργ. Κ. Τσομάνη από το Κουκούλι και Ανδρόμ. Δρούβαλη από το Τσεπέλοβο, που στεφάνωθηκαν στην Κεντρική Εκκλησία «Κοίμηση Θεοτόκου» Κουκουλιού στις 25 Αυγούστου, συγχαιρούμε θερμά.

Οικον.: ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

★

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

★

ΚΗΠΟΙ: Το διαλεκτό Ζαγορίσιο και σεβάστο μας Κώστα Λαζαρίδη ευχαριστούμε θερμά για την ηθική του συμπαράσταση στις οικογένειές μας για το χαμό του Παπαγιωργή.

Οικογένειες: ΓΡ. ΓΚΡΟΥΔΗ

★

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

★

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή Ασπαραγγελλίων ευχαριστεί θερμά την κ. Γαλήνη Μ. Κουνάβου, το γένος Απ. Γκοδινάρη, που πρόσφερε 100 δρχ. των εκατόν δεκαπέντε χιλ. δραχ. τοποθετήθηκαν από τα παιδιά της στο σαρκοφύλακιο του χωριού μας για να συνεχιστεί η αγωγή της Εκκλησίας της γενέτειράς της.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΔΙΚΟΡΦΟ: Το ζευγάρι Νάσιου Πατέα απέκτησε το δεύτερο αγοράκι τους.

Να τους ζήσει

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Ο Βαγγέλης και η Ζωή Γιακουμή απέκτησαν και δεύτερη κόρη.

Ευχόμαστε να τους ζήσει γερή και καλόγνωμη.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η κ. Μαρϊάνθη Διευθύντρια της Μαθητικής Εστίας Τσεπέλοβου κι ο άντρας της Γιώργος Σιαφάκας βάπτισαν την κορούλα τους και της έδωσαν το όνομα Χρηστίνα.

— Η Νινέτα και ο Λάκης Πετρινός βάπτισαν το κοριτσάκι τους με το όνομα Φρύνη - Μαρϊα. Ανάδοχος η Βιργινία Γιαννακού.

— Η Αγγελική κι ο Ανδρέας Θ. Πάσχος βάπτισαν την κορούλα τους με το όνομα Ιππολύτη και Λιάνα.

— Η Λίτσα και ο Νίκος Πάσχος στο αγοράκι τους που το βάπτισαν έδωσαν το όνομα Ηλίας. Ανάδοχος η Ρούλα Δεληγιάννη.

Να τους ζήσουν.

Ε.Γ.

ΛΑΪΣΤΑ: Ο Αδ. Παπαθόδωρος και η Γεωργία Κύρου βάπτισαν το αγοράκι τους. Ο Νουνός του Στυλιανός Δερβελέγκας του χάρισε το όνομα Δημήτριος.

Να τους ζήσει.

Τούλα

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Το ζευγάρι Κώστα Α. Τσουμάνη βάπτισε την κορούλα του που η μικρή νουνά του χάρισε το όνομα της Κλεονίκης.

Να τους ζήσει.

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Στις 28 του μηνός Ιουλίου έγιναν στον Ιερό ναό Αγίου Γεωργίου Ιωαννίνων η βάπτισμα της κορούλας του Γεωργίου και Όλγας Τσιμή. Ανάδοχος ήταν ο Βασίλειος Μεγγλιδής που της χάρισε το όνομα Αφροδίτη.

Τους ευχόμεθα να τους ζήσει.

Φ.Γ.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Στις 14 Ιουλίου ο Κώστας και η Ευσανθία Χολέβα βάπτισαν το χαριτωμένο αγοράκι τους. Νουνός ο Φώτης Λαγός που χάρισε στο μικρό το όνομα Μιχάλης.

Ευχόμαστε να τους ζήσει.

ΔΙΚΟΡΦΟ: Έγινε στο χωριό μας η βάπτισμα της κόρης του ζεύγους Τάκη Αποστό. Λέκκου που ονομάστηκε Περασφόνη.

Μαρϊα - Αρετή ονομάστηκε η κοπέλλα της Ζαρίδη - Καραγιώργου Σεβαστής.

Και νυφούλες.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΔΙΚΟΡΦΟ: Ο Πέτρος Οικονόμου και η Γιούλη Ζαπρούκη αρραβωνιάστηκαν. Καλά στέφανα.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ο γιατρός χωριανός μας Γιαννάκης Κ. Φερετνίος και η Φαρμακοποιός Αρετή Νάσου αρραβωνιάστηκαν. Καλά τους στέφανα και θερμότατα συγχαρητήρια στους δικούς τους.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ: Στον Κων/νο Νικ. Λαδιά και τη Βασιλική Κων. Βαγγέλη από το Τσεπέλοβο που αρραβωνιάστηκαν ευχόμαστε ολόψυχα καλά στέφανα.

Οικογ.: Νεοπόλεμου Βασδέκη Σπυρίδωνα Καραγιάννη

ΓΑΜΟΙ

ΔΙΚΟΡΦΟ: Ο Τάσος Βλαστός και η Εβελήνα παντρεύτηκαν στον Περισσό Αθηνών.

Στο Αρχιμαντρείο Ιωαννίνων παντρεύτηκαν η Στέλλα Παπαγεωργίου και ο Αθανάσιος Νάσιος.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η συγχωριανοπούλα δασκάλα Μάχη Αν. Δούβαλη και ο Κουκουλιώτης δάσκαλος Γιώργος Π. Τσουμάνης παντρεύτηκαν.

Νάναι ευτυχισμένοι.

— Ο Παύλος Ανδρ. Στεφάνου και η Έφη Κ. Παπαθεοδώρου παντρεύτηκαν στα Γιάννινα.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι.

Ε.Γ.

ΑΡΙΣΤΗ: Στα Γιάννινα και στον Ιερό ναό του Αγίου Νικολάου Αγώρας έγινε ο γάμος του χωριανού μας Γιώργου Π. Ζήση και της Ελένης Μ. Παναγοπούλου.

Στους νεονύμφους ευχόμαστε κάθε ευτυχία.

ΔΙΠΟΤΑΜΟ: Στο Αρχιμανδρείο Ιωαννίνων έγιναν οι γάμοι του Κωνσταντίνου Λολιδή και της Έφης Χασίκη.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ: Ύστερα από πολύ καιρό έγινε γάμος στην Εκκλησία του χωριού μας. Στις 18 Αυγούστου παντρεύτηκαν ο Σωτήρης Ράπτης και η Αναστασία Γαργάνη από τη Φλώρινα. Κουμπάρος ο Φώντας Γκοζίνας. Μετά τη στέψη ακολούθησε επιτραπέζιο γλέντι στην Πλατεία του χωριού μας.

Ευχόμαστε στα νιόπαντρα να ζήσουν ευτυχισμένα.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Πέθανε στην Αμερική ο συμπατριώτης δικηγόρος Ανδρέας Α. Γκοδίμης, διακεκριμένος νομικός στις Η.Π.Α. μέλος της συγκλήτου ΝΕΑΣ ΑΓΓΛΙΑΣ τιμηθείς από τη Νομική Σχολή των Η.Π.Α.

ΚΗΠΟΙ: Πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε στον Άγιο Κοσμά του χωριού μας ο Διομήδης Σταυρίδης συνταξιούχος Ταχυδρομικός 82 χρόνων.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Πέθανε και κηδεύτηκε στο Τσεπέλοβο ο Ηλίας Πάσχος σε ηλικία 85 χρόνων.

Στην οικογένειά του τα θερμά μου συλλυπητήρια. Ε.Γ.

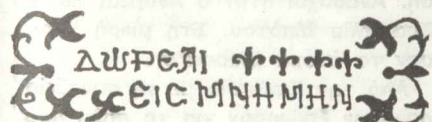
ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ: Πέθαναν και κηδεύτηκαν στην Αγία Παρασκευή του χωριού μας:

— Η ζαγορίσια νοικοκυρά Δήμητρα Θεμ. Πασχάλη.

— Ο συγχωριανός μας Χρυσόστομος Τριαντ. Τζαφλίδης.

ΔΙΚΟΡΦΟ: Πέθανε και κηδεύτηκε στο χωριό μας η νοικοκυρά Αικατερίνη Νικολάου Πούρλη.

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 19

● Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

★ Η κ. **ΕΛΕΝΗ Γ. ΠΕΛΛΕΝΗ** πρόσφερε στη μνήμη του γιού της **ΣΤΑΥΡΟΥ** που τόσο πρόωρα χάθηκε **ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δραχμές.

★ Οι κ. Αγγελική Ιππολύτη και Όλγα **ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ** προσφέρουν **ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δραχμές στη μνήμη του αδελφού τους **ΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**.

★ Η κ. **ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Θ. ΣΙΓΚΑ** πρόσφερε 20 δολάρια στη μνήμη των γονέων της **ΝΙΚΟΛΑΟΥ** και **ΜΑΡΙΑΣ ΕΞΑΡΧΟΥ**.

★ Αι κ. Φρόσω και Θάλεια **ΓΚΟΜΙΔΗ** πρόσφεραν **ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** δρχ. στη μνήμη του προσφιλούς εξαδέλφου τους **ΑΝΔΡΕΑ ΓΚΟΜΙΔΗ**.

★ Ο κ. **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΓΚΟΝΤΙΝΑΡΗΣ** προσφέρει **ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ** στη μνήμη του ανεψιού του **ΑΝΔΡΕΑ ΓΚΟΜΙΔΗ**.

★ Η κ. **ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΑ Μ. ΜΑΝΘΟΥ** πρόσφερε 1.000 δραχμές στη μνήμη του αξιόχαρα **ΓΙΑΝΝΗ ΣΑΡΑΛΗ**.

★ Η κ. **ΛΟΥΚΙΑ ΧΡ. ΚΑΛΛΙΔΗ** πρόσφερε 1.000 δραχμές στη μνήμη του σεμνήστου πρωτοπρεσβυτέρου **ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΚΡΟΥΙΔΗ**.

● Η Σ.Ε. τους ευχαριστεί

50 Δολάρια
Μητσιάδης Κίμων
3.000 Δραχμές
Καρατζά - Δημητρίου Ηρώ
Τσέση Μαρϊάνθη
2.000 Δραχμές
Αποστολίδης Πέτρος
Αποστολίδης Τάτσος
Βαλαούρα Όλγα
Βούλτσου Μαρϊα
Μαρκουλίδης Κων/νος
Πρίτσος Ευάγγελος
Σαριμπαλίδη - Δούζημη Ευτ.
1.500 Δραχμές
Γιαννακός Γεωργ. Παύλος
Ζανού Μαιρη
Ράπτης Χρήστος
Σαράλη Ι. Θεοδοσία
1.000 Δραχμές
Αποστόλου Λαμπράκης
Αρχιμανδρίτης Χρ. Βασ.
Βάλλας Γ. Αγαμέμνων
Βλάχου Αθ. Αρσασία
Γενναδίου - Τζαβάρα Ανθούλα
Δημητριάδης Γ. Πλάτης
Δήμου Σοφία
Δριγκοπούλου Μπέση
Καρβούνη Πατρούλα (7 ετών)
Κρίτης Μιχαήλ
Λαμπρίδη Ρωζάνη
Μαρωνόπουλος Ιωάννης
Μεγκλιδής Αθανάσιος
Μιχάκης - Ράπτης Νική
Πανταζής Οδ. Ιωάννης
Παπακώστας Ν. Παύλος
Πεζοδρόμος Αγαστάσιος
Πετρίδης Γ. Κώστας
Πολυχρονίδης Ι. Νίκος
Πριμηκύρης Κων/νος
Σιάκα - Λούπα Γαλάτεια
Σιάκαρης Νικ. Κων/νος
Στυλίδης Π. Χρήστος
Τζιόβας Νικ. Ελευθέριος
Τσάτσος Αγ. Νικόλαος
Τσουβαλίδης Μάνθος
Φαρμάκης Ι. Ανδρέας

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο φύλλο αρ. 88 Ιουλίου 1982 και στη σελίδα 13 δημοσιεύτηκε με το τίτλο: «Λαογραφικά Μουσεία και Συλλογές».

Ο «δαίμων» του τυπογραφείου έκανε το ...θαύμα του! Μ' έναν ανεπίτητο, που έκανε, μετέφρασε στη δεύτερη στήλη και στο τέλος της δεύτερης παραγράφου, το 1982 σε 1928 και δημιούργησε έτσι ιστορικό χρονολογικό σφάλμα και μπερδέψα τα πράγματα.

Η ακριβής πρόταση είναι: «Το μουσείο μας το 1982 γιόρτασε το εκατό του χρόνια. Χρειάστηκαν...

Παρακαλώ για την αποκατάσταση της ορθής χρονολογίας.

Σ.Σ.